

DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT

Midtveisrapport Ny GIV

2012

Dette er midtveisrapporten for prosjektet Ny GIV, som er ledd i regjeringens satsing for å øke gjennomføringen i videregående opplæring. Rapporten gir en oversikt over bakgrunn, status, resultater så langt og utfordringer videre. Rapporten er tilgjengelig på regjeringen.no/nygiv.

NyGIV

NY GIV – GJENNOMFØRING I VIDEREGÅENDE OPPLÆRING

Som ledd i regjeringens satsing for å øke gjennomføringen i videregående opplæring, inviterte Kunnskapsdepartementet alle fylkeskommunene/Oslo kommune til å delta i et treårig prosjekt hvor kommuner og fylkeskommuner skal samarbeide om tiltak for å bedre elevenes forutsetninger for å fullføre og bestå videregående opplæring. Ny GIV ble lansert høsten 2010 og pågår ut 2013.

Gjennom Ny GIV er det iverksatt både nasjonale og lokale tiltak hvor tettere oppfølging av elevene og en bedring av grunnopplæringen står sentralt. Prosjektet ledes fra Kunnskapsdepartementet.

Prosjektene i Ny GIV er:

- Overgangsprosjektet – systematisk samarbeid mellom kommune og fylkeskommune om tett oppfølging av svakt presterende elever som risikerer ikke å mestre videregående opplæring.
- Oppfølgingsprosjektet – forsterket samarbeid mellom fylkeskommunen og NAV om ungdom som står utenfor videregående opplæring og arbeidsliv.
- Gjennomføringsbarometeret – felles mål for bedre gjennomføring i videregående opplæring og felles data- og statistikkgrunnlag for å vurdere måloppnåelsen.

Denne rapporten skal gi en oversikt over bakgrunn, status, resultater så langt og utfordringer videre i de tre delprosjektene. I tillegg har den innledningsvis en generell del som gjennomgår temaer som er overgripende for de tre prosjektene, samt at den omtaler annet arbeid i departementet det er relevant å se i sammenheng med Ny GIV. Til slutt i rapporten er det en gjennomgang av juridiske problemstillinger som er aktuelle i Overgangsprosjektet og Oppfølgingsprosjektet.

Mer informasjon om Ny GIV og de ulike delprosjektene finner du også på regjeringen.no/nygiv.

Dag Johnsen, 16.05.2012

Prosjektdirektør, Ny GIV

Innhold

NY GIV – GJENNOMFØRING I VIDEREGÅENDE OPPLÆRING	2
1.1 Bakgrunn	5
1.2 Involvering av andre aktører	6
1.2.1 Partnerskap	6
1.2.2 Referansegruppe	6
1.2.3 ”Tett på”-dialog	6
1.2.4 Andre aktører	7
1.2.5 Kommunikasjonsarbeidet	7
1.3 Sammenheng med annet arbeid	7
1.3.1 Ungdomstrinnsmeldingen	7
1.3.2 Samfunnskontrakten	8
1.3.3 Stortingsmelding 2013	9
1.3.4 Losprosjektet	9
2 OVERGANGSPROSJEKTET	11
2.1 Bakgrunn	11
2.2 Status	12
2.2.1 Prosjektledelse/organisering	12
2.2.2 Intensivopplæring	13
2.2.3 Lærerskolering	13
2.2.4 FYR-prosjektet	14
2.2.5 Sommeraktiviteter	14
2.2.6 Ny GIV-rådet	15
2.2.7 Forskning	15
2.3 Oppsummering og resultater	16
2.4 Utfordringer	16
2.4.1 Spredning av kompetanse	16
2.4.2 Ny GIV i videregående skole	17
2.4.3 Rekruttering i fase 3	18
3 OPPFØLGINGSPROSJEKTET	19
3.1 Bakgrunn	19
3.2 Status	19
3.2.1 Prosjektledelse/organisering	19
3.2.2 Tiltaksutforming i regi av OT, NAV og skole	20
3.2.3 Strategier og samarbeid mellom utdanningssektoren og velferdssektoren	22
3.2.4 Samarbeid med Husbanken	23
3.2.5 Felles kompetansetiltak for OT og NAV H2011	23
3.2.6 Videreutdanningstilbudet fra H2012	24

3.2.7 Forskriftsendringer, nye rutiner og nytt kodeverk	25
3.3 Oppsummering og resultater	25
3.4 Utfordringer.....	26
4 GJENNOMFØRINGSBAROMETERET	28
4.1 Bakgrunn	28
4.2 Status.....	28
4.2.1 Prosjektledelse/organisering.....	28
4.2.2 Indikatorutvikling.....	29
4.2.3 Nasjonale mål og status.....	30
4.2.4 Kompetanseheving av fylkeskommunene.....	31
4.2.5 Dokumentasjon.....	32
4.2.6 Publisering av resultater - indikatorrapport og Skoleporten	32
4.3 Oppsummering og resultater	32
5 LOVGRUNNLAGET	34
5.1 Nærmere om de mulige avvikene fra regelverket	34
5.1.1 Organisering i grupper	34
5.1.2 Fag- og timefordelingen	34
5.1.3 Læreplanene for fag	35
5.2 Planlagte løp mot grunnkompetanse.....	35
5.2.1 Gjeldende regelverk	35
5.2.2 Forsøk med praksisbrev	36
5.3 Taushetsplikt	37
KILDER OG DOKUMENTASJON SOM ER RELEVANTE FOR NY GIV.....	38

1.1 Bakgrunn

I den politiske plattformen for flertallsregjeringen 2009-2013 fremgår det at:

Regjeringen vil legge til rette for at alle elever kan fullføre en videregående opplæring som gir anerkjennelse i arbeidslivet eller for videre studier. Elevene skal bli bedre rustet fra grunnskolen av, få bedre støtte til å ta rette valg av videregående opplæring og det skal gjøres endringer i videregående som kan bidra til å motivere elevene til å fullføre videregående opplæring.

Regjeringen hadde et rådslag på Sogn videregående skole 15. februar 2010, hvor problemstillingen var hvordan frafallet i videregående opplæring kan reduseres. Bakgrunnen var det store frafallet i videregående opplæring og de samfunnsmessige konsekvensene dette har. Nesten alle ungdommer starter i videregående opplæring etter endt ungdomsskole, men etter fem år er det bare rundt 70 prosent som gjennomfører med studiekompetanse eller yrkeskompetanse. Personer uten videregående opplæring har lavere inntekt, svakere arbeidsmarkedstilknytning, større sannsynlighet for bruk av offentlige trygde- og stønadsordninger og økt sannsynlighet for kriminalitet og svak helse enn de som har fullført og bestått videregående opplæring. I tillegg går arbeidslivet glipp av verdifull kompetanse. Det ble vist til fremskrivninger utført av SSB av hvilken kompetanse arbeidsmarkedet vil etterspørre de neste årene.

Ved skolestart høsten 2010 var kampen mot frafall i videregående opplæring hovedtema ved besøk til Fyrstikkalleen videregående skole i Oslo. Her lanserte Kunnskapsministeren den nye satsningen for å få flere til å fullføre, prosjektet Ny GIV (Gjennomføring i videregående opplæring):

- Nå går startskuddet for en nasjonal dugnad for å øke gjennomføringen. Vi er allerede i gang med samarbeid med fylkeskommunene, og vi vil ha systematisk samarbeid med politisk ansvarlige i alle fylker. Alle gode krefter lokalt og nasjonalt må nå dra i samme retning, sier kunnskapsminister Kristin Halvorsen.

- Vi vet at overganger kan være kritiske øyeblikk i opplæringen. Bedre samarbeid mellom ungdomsskole og videregående opplæring er noe av det vi vil jobbe med framover, sier kunnskapsminister Kristin Halvorsen.

I departementet ble prosjektet etablert høsten 2010, med en prosjektdirektør og tre nasjonale prosjektledere. Prosjektdirektør er p.t. Dag Johnsen, prosjektleder for Overgangsprosjektet er Knut Alfarnæs, prosjektleder for Oppfølgingsprosjektet er Lennart Hartgen, og prosjektleder for Gjennomføringsbarometeret er Kjetil Helgeland.

Selv om prosjektet styres fra departementet, er det imidlertid helt avhengig av fylkeskommunene og kommunene for å lykkes. I etableringsfasen av prosjektet viste disse stor vilje og interesse for prosjektet, og deres engasjement og innsats har gjort at vi sammen har greid å gjøre gode, praktiske grep for å få igangsatt mange tiltak på kort tid.

I statsbudsjettet for 2011 var Ny GIV en av hovedprioriteringene med en bevilgning på 175 mill. kroner. Midlene skulle blant annet brukes til tiltak rettet mot overgangen mellom

ungdomstrinnet og videregående opplæring, til etterutdanningstilbud for lærere på ungdomstrinnet og til bedre yrkesretting i videregående opplæring.

1.2 Involvering av andre aktører

1.2.1 Partnerskap

Som et ledd i å sikre god styring og fremdrift i prosjektet ble det i november 2011 etablert et partnerskap for Ny GIV ledet av ekspedisjonssjef Johan Raaum.

Partnerskapet består av medlemmer fra fylkenes tre utdanningsregioner, Arbeidsdepartementet, Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, Arbeids- og velferdsdirektoratet, Utdanningsdirektoratet, KS, en representant fra fylkesrådmennene, en rådmann, en kommunalsjef i tillegg til representasjon fra Kunnskapsdepartementet. Første møte var 24. november 2010. Partnerskapet har hatt fem møter i 2011 og to møter så langt i 2012.

1.2.2 Referansegruppe

For å sikre at flere synspunkter og brukerperspektiver blir ivaretatt i prosjektet, ble det i januar 2011 etablert en referansegruppe for Ny GIV ledet av statssekretær Lisbet Rugtvedt (fra desember 2011 ledes denne av statssekretær Elisabet Dahle).

Referansegruppen er bredt sammensatt, og de som er representert der er: Helsedirektoratet, Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, Barne-, ungdoms og familiedirektoratet, Utdanningsdirektoratet, VOX, KS, Norsk lektorlag, Norsk skolelederforbund, SAFO (Samarbeidsforumet for funksjonshemmedes organisasjoner, Sametinget), Skolenes landsforbund, Utdanningsforbundet, Elevorganisasjonen, Folkehøgskolerådet, FUG (Foreldreutvalget for grunnopplæringen), FFO (Funksjonshemmedes fellesorganisasjon), representanter for fylkesutdanningssjefene og fylkemennenes utdanningsdirektører. Referansegruppen hadde sitt første møte 25. januar 2011. Referansegruppen har hatt tre møter i 2011 og ett møte i 2012.

1.2.3 "Tett på"-dialog

Som tidligere nevnt er prosjektet helt avhengig av engasjement, innsats og gjennomføringsevne i fylkene for å lykkes, og god dialog og godt samarbeid mellom departementet og fylkene er derfor viktig. Statsråd Kristin Halvorsen inviterte alle fylkesutdanningssjefene til en konferanse 30. november 2010 for å presentere de utfordringene vi står overfor og arbeidet videre med å få flere til å gjennomføre videregående opplæring. Hun presenterte bakgrunnen for prosjektet Ny GIV, og ekspedisjonssjef Johan Raaum presenterte nasjonale mål og indikatorer som grunnlag for "tett på"-dialogmøter mellom staten og fylkeskommunene.

Statsråden har siden denne oppstartskonferansen invitert de politisk ansvarlige i fylkene i utdanningsregionene til to dialogmøter for å bli oppdatert på status for arbeidet med å øke gjennomføringen rundt omkring i fylkene og for å se hva vi kan lære av hverandre.

1.2.4 Andre aktører

Prosjektet Ny GIV har hatt utstrakt kontakt med mange aktører. Aktuelle problemstillinger er drøftet, og det er gitt informasjon løpende til fylkesutdanningssefene. Det har vært gitt informasjon til fylkesmennenes utdanningsavdelinger, og representanter fra prosjektet har deltatt på ulike konferanser, seminarer og møter i hele landet.

1.2.5 Kommunikasjonsarbeidet

For å lykkes med å involvere alle relevante parter og skape engasjement for prosjektet i alle kommuner og fylkeskommuner, er synlighet og formidling av resultater viktig. I kommunikasjonsplanen for prosjektet står det følgende: "Det er et mål at alle i målgruppene skal kjenne prosjektet. Opinionsen generelt, lokalpolitikere, skolebyråkrater, lærere, skoleledere, rådgivere, elever, foreldre samt lærebedrifter er alle målgrupper for prosjektet." Vi mener vi har lyktes med å gjøre Ny GIV kjent for målgruppen.

Ny GIV profileres hovedsakelig av statsråden. Prosjektet skal alltid være et viktig tema i statsrådets taler til større forsamlinger. Når statsråden reiser rundt prøver vi å få Ny GIV på agendaen gjennom å lage intervjuavtaler og invitere media. Ofte har statsråden egne orienteringsmøter med større regionaviser som en del av møteplanen. Vi har også brukt "Tett-på"-dialogmøtene vinteren 2012 til å synliggjøre prosjektet Ny GIV og statsrådets arbeid med dette. Departementets politiske ledelse har også publisert flere leserinnlegg og kronikker om Ny GIV.

Medieovervåkingen viser at det skrives en god del om Ny GIV landet rundt, det være seg i lokale medier, regionmedier, gjennom NRKs distriktskontorer eller på kommuners og fylkeskommuners nettsteder. Prosjektet er synlig, men det er en utfordring å få prosjektet til å framstå som et nasjonalt prosjekt i lokale medier, da statsråden ikke alltid kommer til orde i disse lokale sakene.

Ny GIV har egne kampanjesider på regjeringen.no og egen logo. Det er laget en egen brosjyre om Ny GIV på engelsk.

1.3 Sammenheng med annet arbeid

I tillegg til prosjektene i Ny GIV arbeides det med andre aktiviteter og tiltak i Kunnskapsdepartementet som skal bidra til å øke gjennomføringen. Eksempler på slike tiltak er arbeid med ny samfunnskontrakt for læreplasser, etterutdanning i fag- og yrkesopplæring, arbeidslivsfag og forsøk med ulike opplæringsmodeller som praksisbrev. Gjennomføring i videregående vil også være et viktig perspektiv i arbeidet med stortingsmelding 2013, i tillegg til at det også var viktig i Meld. st. (2010-2011), *Motivasjon – Mestring – Muligheter*. De to stortingsmeldingene samt samfunnskontrakten omtales begge kort her, lenke til disse og andre relevante dokumenter er i kildelista til slutt i rapporten.

1.3.1 Ungdomstrinnsmeldingen

I Melding til Stortinget (2010-2011), *Motivasjon – Mestring – Muligheter*, er det flere tema som kan knyttes opp mot det arbeidet departementet gjør gjennom Ny GIV. Faglige ferdigheter fra grunnskolen er av stor betydning for om ungdommene gjennomfører videregående opplæring

eller ikke. Å redusere frafallet i videregående opplæring handler derfor også om å få grunnopplæringen til å fungere bedre enn i dag, og i ungdomstrinnsmeldingen ligger det mange tiltak som vil bidra til det.

I meldingen er forskning om organisatorisk differensiering av elevene gjennomgått, et tiltak som står sentralt i Ny GIV – Overgangsprosjektet. Det sies her som et generelt utgangspunkt at det er lite som tyder på at det å dele elevene inn i grupper etter faglig nivå alt i alt vil bidra til bedre læringsutbytte eller at det vil ha andre positive effekter av betydning. Forskningen utelukker imidlertid ikke at organisatorisk differensiering av kortere varighet kan ha positiv effekt på elevenes læring.

Meldingen fremholder betydningen av å videreføre fellesskolen og lovens prinsipp om sammenholdte elevgrupper som hovedregelen (§ 8-2). Likevel er man åpen for andre organisatoriske løsninger i kortere perioder for blant annet intensivopplæring i grunnleggende ferdigheter. Man legger til grunn at dette et godt stykke på vei kan ivaretas innen rammen av gjeldende lov. Det står likevel at departementet, når evalueringen av Overgangsprosjektet foreligger, vil vurdere om det er behov for enkelte justeringer i regelverket.

Erfaringene fra Ny GIV vil være sentrale når en skal se på implementeringen av Ungdomstrinnsmeldinga, særlig fordi implementeringsstrategien i likhet med Ny GIV vektlegger arbeid med grunnleggende ferdigheter og kompetanseheving av lærere.

1.3.2 Samfunnskontrakten

Samfunnskontrakt for flere læreplaner vil kunne ha stor betydning for realiseringen av gjennomføringsmål i NY GIV. 13.april 2012 signerte NHO, Virke, Spekter, Fornyings-, administrasjons-, og kirke- og kirkedepartementet, Maskinentreprenørenes forbund, KS, LO, YS og Unio og Kunnskapsdepartementet samfunnskontrakt for flere læreplaner.

Formålet med samfunnskontrakten er både å sørge for at de unge får fullført sin fagutdanning og å sikre arbeidslivet den kompetansen vi trenger i framtida. Samfunnskontrakten forplikter myndigheter, arbeidsgiverorganisasjoner og arbeidstakerorganisasjoner om sammen å nå et mål om å øke antall nye læreplaner med 20 % innen 2015.

Partene er også enige om å etablere et norgeskart som viser andel av virksomheter og type virksomheter i kommunene og fylkeskommune som er godkjente lærebedrifter, og som har lærekontrakter. Gjennom dette norgeskartet kan regioner, kommuner og bransjer sammenliknes og profilere seg, og partene kan følge utviklingen hvert år. Partene har videre kommet fram til enighet om ulike forpliktelser for å nå dette målet.

Partenes overordnede mål er å sikre en bedre rekruttering til yrkesopplæringen. Gjennom at flere gjennomfører utdanningen sikrer man at arbeidslivets behov dekkes. Det at flere fullfører en utdanning, gir et trygt ståsted i arbeidslivet og et godt grunnlag for senere samfunnsdeltakelse. Samfunnskontraktens overordnede mål er å forplikte myndighetene og partene i arbeidslivet til å forankre fagopplæringen i alle relevante bransjer og sektorer, og framskaffe flest mulig læreplaner til elever som ønsker det.

Situasjonen er forskjellig i ulike bransjer, sektorer og yrker. Partene må selv vurdere konkret måloppnåelse innenfor egne sektorer, bransjer og fag, men samlet vil partene søke å nå følgende målsetninger innen utgangen av 2015:

- Antallet godkjente lærekontrakter skal øke med 20 pst. i 2015 i forhold til nivået ved utgangen av 2011.
- Øke antallet voksne som tar fag- eller svennebrev
- Øke andelen lærlinger som fullfører og består med fag- eller svennebrev

1.3.3 Stortingsmelding 2013

Departementet arbeider nå med en stortingsmelding med arbeidstittel Stortingsmelding 2013 som skal gjennomgå erfaringer fra Kunnskapsløftet, herunder også strukturen i fagopplæringa. Dette arbeidet har relevante grenseflater mot Ny GIV.

I Overgangsprosjektet i Ny GIV gis det etterutdanning for lærere i opplæring i grunnleggende ferdigheter i lesing, skriving og regning. I tillegg utvikles det et opplegg for etterutdanning i opplæring i fellesfagene på yrkesfag. Innenfor Oppfølgingsprosjektet gis det også etterutdanning for ansatte i OT og NAV, i tillegg etableres det et videreutdanningstilbud for OT høsten 2012. I lys av dette vil det i Stortingsmelding 2013 være relevant å drøfte hvordan midlene til etterutdanning innenfor rammen av Ny GIV skal innføres i det varige systemet for etter- og videreutdanning.

Det er fremmet forslag om at det innføres krav om relevant fagkompetanse for å kunne undervise i ulike fag på ulike trinn, jf. St.meld. nr. 11 (2008-2009) *Læreren – rollen og utdanningen*. Dette kravet vil komme i tillegg til det eksisterende kravet til kompetanse for tilsetning i undervisningsstilling. Kravet vil først gjelde for de som er utdannet etter at bestemmelsene har trådt i kraft. Videre bør samspillet mellom utdanningstilbydere, skoleeiere, statlige myndigheter og arbeidstakerorganisasjonene drøftes i denne stortingsmeldinga. Det vil også være relevant å se på statlige bevilgninger til kompetanseutvikling i bred forstand, og hvordan den totale innsatsen bør innrettes fremover.

1.3.4 Losprosjektet

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD) har ansvaret for utformingen og samordningen av den generelle barne- og ungdomspolitikken. En sentral oppgave er å legge til rette for at ungdom som står i fare for å bli marginalisert og utestengt fra utdanning og arbeid fanges opp og gis hjelp på et tidlig tidspunkt.

BLD bidrar i arbeidet med å motvirke frafall i videregående opplæring og deltar i partnerskapet i Ny GIV. BLDs rolle i partnerskapet er å se Ny GIV i sammenheng med den generelle barne- og ungdomspolitikken. Videre bidrar BLD med *Losprosjektet* i Ny GIV, og gjennom partnerskapet samordnes *Losprosjektet* med Overgangsprosjektet og Oppfølgingsprosjektet.

Losprosjektet gjennomføres i 15 utvalgte kommuner. Målgruppen for *Losprosjektet* er ungdom i alderen 14 - 23 år som er i risikozonen for å falle utenfor skole og arbeid. Målgruppen er videre avgrenset til ungdom med *sammensatte behov*; det vil si ungdom som har behov for oppfølging fra flere tjenester og aktører. Gjennom *Losprosjektet* skal ungdommene få en person å forholde seg til – en *los* – som sørger for tett individuell oppfølging og som bidrar til at ungdommene

bedre klarer å nyttiggjøre seg av tilbud som gis i skolen eller av andre tjenester. Prosjektet startet opp høsten 2010 og varer ut 2013.

Prosjektet koordineres av BLD. Vadsø, Alta, Bergen, Arendal, Kragerø, Bamble, Porsgrunn, Skien, Hamar, Kongsvinger, Oslo, Fredrikstad, Askim, Trondheim og Ålesund deltar i prosjektet. Kommunene mottar stimuleringstilskudd i prosjektperioden. Losene samarbeider med flere ulike tjenester. De hyppigst registrerte samarbeidspartnerne for losene er, i synkende rekkefølge barnevern, ungdomsskoler, NAV, OT, PPT, videregående skoler, kommunale helsetjenester, SLT-koordinatorer og spesialisthelsetjenester.

BLD mottok rapportering fra losene som følger opp ungdom i februar 2012. På det tidspunktet hadde i overkant av 180 ungdommer deltatt i prosjektet. For 20 ungdommer var oppfølgingen avsluttet. De aller fleste ungdommene i prosjektet er 19 år eller yngre. NOVA har fått i oppdrag å gjennomføre en forskningsevaluering av *Losprosjektet*. De skal levere en underveisrapport i 2012. Evalueringen avsluttes i 2014.

2 OVERGANGSPROSJEKTET

2.1 Bakgrunn

Overgangsprosjektets bærende idé er en erkjennelse av at hvis man skal øke gjennomføringen i videregående opplæring, må arbeidet med frafallsreduserende tiltak settes inn før elevene begynner der, for så å videreføres i videregående opplæring.

Det er i løpet av de siste årene iverksatt en rekke tiltak både på grunnskole- og videregående nivå for å øke gjennomføringen; blant annet har det vært et sterkt fokus på tidlig innsats, økt timetall i kjernefag på grunnskolen, styrking av rådgivningstjenesten, oppfølging av kartleggingsprøver, veilederkorps, vurdering for læring, osv.

Departementet forutsetter at elever følges tett opp gjennom hele grunnskolen – også i ungdomstrinnet. Likevel vil det være noen elever som ikke er fullt ut i stand til å nyttiggjøre seg denne tilretteleggingen. Derfor tok departementet initiativ overfor fylkeskommunene om å bistå dem i å etablere et varig og bærekraftig samarbeid med kommunene slik at overgangen fra ungdomstrinnet til videregående kan bli lettere og tettere. Tiden var overmoden for et nært strukturelt og strategisk samarbeid mellom kommuner og fylkeskommuner – men særlig om elever som er i risikozonen for å falle ut av videregående opplæring.

Våren og sommeren 2010 hadde departementet en samarbeidsprosess med Forum For Fylkesutdanningssjefer (FFU)/KS for å designe Ny GIV – Overgangsprosjektet. Konklusjonen ble at departementet inviterte til et treårig prosjekt der målet er at fylkeskommuner og kommuner skal utvikle et bærekraftig samarbeid om svakt presterende elever i siste del av 10.klasse, i overganger og gjennom videregående opplæring. Det ble vektlagt at tiltakene rettet mot den enkelte elev inngår i en helhet, og at tiltakene i begge skoleslag ble planlagt i fellesskap som et sammenhengende løp. Det var videre en forutsetning at antall involverte elever, skoler og kommuner skulle økes suksessivt gjennom de tre årene prosjektet varer. Arbeid med yrkesretting og relevans i fellesfagene i de yrkesfaglige utdanningsprogrammene skulle inngå i Overgangsprosjektet, men dette ble utsatt ett år.

Den første store utfordringen var å identifisere målgruppen og sikre at den ble mest mulig ensartet i alle fylker. Det ble lagt opp til en nasjonal føring og et fylkeskommunalt skjønn. Målgruppen ble definert som de 10 % svakest presterende elevene på ungdomstrinnet i prosjektkommunen(e). Disse skulle få tilbud om intensiv oppfølging både motivasjonsmessig og faglig. Elever som har spesialundervisning (individuell opplæringsplan) kunne inkluderes dersom de kunne nyttiggjøre seg den intensivopplæringen det ble lagt opp til, men de var i utgangspunktet ikke i målgruppa. Det samme gjaldt nyankomne minoritetsspråklige elever. Målgruppen for yrkesretting av fellesfagene er *alle* elever på yrkesfaglige utdanningsprogram. Alle ungdomsskolene måtte inngå en eller annen form for *avtale* med elevene etter jul i 10.klasse som stilte krav til alle berørte parter; skole, foresatte og elever.

Intensivopplæringen ble forankret i norsk- og matematikkfaget siden disse fagene ofte blir definert som regifag for de grunnleggende ferdighetene. For at elevene skal oppleve en annen skolehverdag og en annen form for opplæring enn det de har vært vant til, må de få en annen undervisning enn den som ikke har motivert dem. Derfor ble det vurdert som nødvendig å skolere lærere slik at de ble bedre i stand til å undervise denne elevgruppen.

Det ble også bestemt at tilbud om sommerskole, ”sponset” sommerjobb eller annen sommeraktivitet skulle tilbys elevene. Det ble også innledet en dialog med folkehøgskolene for at de kunne komme med slike tilbud.

Prosjektledere ble suksessivt engasjert senhøstes 2010, og prosjektet hadde ”Kick-off”-samling i november, der statsråden var til stede.

2.2 Status

2.2.1 Prosjektledelse/organisering

Den nasjonale prosjektledelsen i Overgangsprosjektet består av tre personer på heltid. Prosjektet knytter i tillegg til seg interne fagekspertene ved behov.

Kunnskapsdepartementet har siden oppstarten av prosjektet finansiert prosjektledelse i deltakende fylkeskommuner og kommuner. Det ble lagt opp til at hver fylkeskommune fikk 1 mill. til prosjektledelse, og at de(n) deltakende kommune(r) fikk 1 mill. til prosjektledelse til sammen i hvert fylke, samlet 2 mill. pr fylke første året. Dette skal finansiere ledelse og koordinering av prosjektet i henhold til mandatet, rapportering, deltakelse i regionale og nasjonale nettverk og samlinger i tillegg til å bidra aktivt til eskalering av prosjektet.

Prosjektledelse i alle fylker måtte være operativ senest 1.1.2011. Antallet prosjektledere skulle økes fra 2 til 4 pr fylke i løpet av de tre årene; en fylkeskommunal og tre (felles)kommunale med regionansvar. Disse disponeres på ulik måte i fylkeskommunene, noen har delt det opp i flere koordinatore/prosjektledere med mindre stillingsandeler, mens andre har funnet andre modeller. De fleste fylker har en regionvis prosjektorganisering som ser ut til å fungere bra.

Begrunnelsen for at departementet bruker ressurser på prosjektledelse er hovedsakelig at det er et stort behov for et bindeledd mellom kommune, fylkeskommune og stat for å lykkes i dennes satsningen, og for å skape permanente samarbeidsrelasjoner mellom de ulike forvaltningsnivåene på sikt. En annen viktig grunn er at dette prosjektet åpner for at kommunene kan søke om forsøk om unntak fra Opplæringsloven, noe som krever en tett veiledning av kommunene.

Prosjektlederne skal bidra til kvalitetsutvikling i deltakende skoler, rekruttere skoler til prosjektet og lærere til kompetanseheving, og kartlegge hvilke elever som trenger intensivopplæring. Prosjektlederne skal også bidra til kunnskapsspredning og erfaringsdeling i og mellom skoler og kommuner, og til å sikre bærekraft i arbeidet med å øke gjennomføringen i videregående opplæring.

Departementet har i gjennomsnitt avholdt fire prosjektledersamlinger i året. Disse samlingene er viktige for å sikre god informasjonsflyt mellom prosjektledelsen i departementet og i fylkene/kommunene, for å gi faglig påfyll og for å bygge nettverk mellom prosjektlederne. En av disse samlingene avholdes hvert år sammen med prosjektlederne fra de andre Ny GIV-prosjektene. Høsten 2011 ble det i tillegg avholdt en nasjonal samling rettet mot skoleledere fra deltakerkommunene, og våren 2012 har det blitt arrangert flere regionale konferanser med samme målgruppe.

Den løpende dialogen med prosjektledelsen i KD skjer i all hovedsak på e-post, og vi legger vekt på å svare raskt på alle henvendelser. Prosjektlederne uttrykker at de er meget godt

fornøyd med dialogen. Fra vår side savner vi nok større grad av kommunikasjon direkte mellom prosjektlederne i stedet for at det går via prosjektledelsen i KD, og det er noe vi vil arbeide med å styrke framover. Det er en viktig oppgave å stimulere til nasjonal nettverksbygging mellom prosjektlederne.

I tillegg til den løpende dialogen, rapporterer de fylkeskommunale prosjektlederne om status for prosjektet i sitt fylke en gang i året. Disse rapportene utgjør noe av grunnlaget for departementets hovedrapportering.

2.2.2 Intensivopplæring

Hovedtiltaket i Overgangsprosjektet er intensivopplæring i lesing, skriving og regning for svakt presterende elever siste halvdel av 10. trinn. I invitasjonsbrevet som gikk ut til kommunene og fylkeskommunene 27.10.2010 står det at "Departementet legger til grunn at omfanget på en slik intensivopplæring vil være på 8-10 timer pr uke fram til avslutning av skoleåret. Timene bør i størst mulig grad tas fra norsk, matematikk og engelsk/norsk fordypning i 10. trinn. Dersom dette er praktisk vanskelig, kan andre fag vurderes." Selv om prosjektet er initiert av departementet, så er det altså opp til kommunene som skoleeier å organisere gjennomføringen av tiltaket. Det er også kommunene som har dekket utgiftene til gjennomføringen av intensivopplæringen, med unntak av at departementet finansierer utgiftene til lærerskolering (se punkt 2.2.3).

Det er flere måter å gjennomføre intensivopplæringen på. Den kan for eksempel organiseres som forsterket opplæring innenfor den vanlige klassen/gruppen med ekstra lærerressurser, eller elevene kan organiseres i egne grupper i den tiden intensivopplæringen gis.

Av de deltakende kommunene har 195 kommuner søkt om forsøk som åpnet for å fravike læreplaner og gruppeorganiseringsregelen i opplæringsloven § 8-2, og fått innvilget dette. 36 kommuner har ikke søkt.

Tiltaket ble gjennomført første gang i løpet av vinteren/våren 2011 for ca. 2000 elever i de skolene som var med i fase 1 av prosjektet, og i 2012 blir dette tilbudet gitt til rundt 5000 elever. Tilbakemeldingene fra elevene som har deltatt har så langt vært gode, ifølge NOVAs rapport *Ny start med Ny GIV?* (Sletten, Bakken og Haakestad 2011), opplever flertallet av elevene at de får både økt motivasjon og faglig framgang.

2.2.3 Lærerskolering

Den nasjonale lærerskoleringen skal ruste lærerne til å gjennomføre intensivopplæringen med Ny GIV-elevne på skolene. De nasjonale sentrene for matematikk, lesing og skriving står ansvarlig for det faglige innholdet i skoleringen i samarbeid med Utdanningsdirektoratet.

Skoleringen gis til en norsklærer og en matematikklærer fra ungdomskoler og videregående skoler fra hele landet. Lærerskoleringen består av til sammen tre samlinger. De to første samlingene arrangeres felles nasjonalt, mens den siste samlingen holdes lokalt i fylket. Første samling går over tre dager og gir lærerne felles foredrag om læringsmiljø, motivasjon, vurdering for læring og informasjon om Ny GIV. Hovedvekten av skoleringen er fagspesifikk og delt mellom regning for matematikklærere og skriving/lesing for norsklærere. Det faglige

innholdet er spisset mot styrking av elevenes grunnleggende ferdigheter, og lærerne får konkrete råd til undervisningens form, innhold og gjennomføring. Andre samling går over to dager og er en videreføring av innhold på første samling, samt erfaringsutveksling i grupper.

Rundt 600 lærere deltok i skoleringen i fase 1 våren 2011. 1350 lærere fullførte tilsvarende skolering i fase 2 som ble avviklet høst 2011/vår 2012. Høsten 2012/vår 2013 vil skolering av lærerne fra skoler som deltar i fase 3 sørge for at samtlige av landets ungdomsskoler og videregående skoler (også private skoler) har fått tilbud om å ha lærere på den nasjonale Ny GIV-skoleringen for matematikk- og norsklærere.

Deltakernes evaluering av lærerskoleringen fase 1 og 2 viser at lærerne er svært fornøyd med det faglige innholdet og med eget utbytte av skoleringen. De vurderer skoleringen som høyst relevant med tanke på arbeidet med Ny GIV-elevne og flere uttaler at de bruker erfaringer fra skoleringen i også annen undervisning.

2.2.4 FYR-prosjektet

Økt yrkesretting og opplevd relevans i matematikk, engelsk og norsk på de yrkesfaglige utdanningsprogrammene er viktig for å øke elevenes motivasjon, faglige ferdigheter og derved gi god mestring. Målet er at elevene opplever undervisningen som relevant for deres hverdag og yrkesrettet mot deres fremtidige arbeidsliv. Dette er et viktig bidrag til å øke gjennomføringen i videregående opplæring.

Arbeidet med dette startet høsten 2011 og det ble etablert et underprosjekt i Overgangsprosjektet (FYR). Prosjektperioden varer ut 2013. I hvert fylke er det opprettet knutepunktskoler der en norsklærer, en matematikklærer og en engelsklærer er frikjøpt i minimum 25 % for å arbeide med dette. De nasjonale sentrene for fremmedspråk, matematikk, lesing og skriving står ansvarlig for den faglige utviklingen og spredning av gode undervisningsopplegg regionalt og nasjonalt. Fylkeskommunene (med et par unntak) vil bruke NDLA for å spre disse undervisningsoppleggene.

Det er planlagt tre nasjonale samlinger for knutepunktlærerne per år, og de nasjonale sentrene vil i tillegg ha egne fagsamlinger. Lærerne som driver spredningsarbeid i eget fylke vil skoleåret 2012/2013 i tillegg motta samme skolering som Ny GIV-lærerne for å øke egen undervisningskompetanse i lesing, skriving og regning.

De nasjonale sentrene skal levere midtveisvurdering i september og fylkeskommunene har sin neste rapportering 1. februar 2013.

2.2.5 Sommeraktiviteter

Mange ungdommer i målgruppen til Ny GIV opplever somrene som lange, og risikoen for at noen velger å droppe skolen øker. Dette åpner for å gjennomføre tiltak som gir nye erfaringer, faglig påfyll og en mykere overgang mellom skoleslagene for at elevene skal holde motivasjonen oppe.

Fylkeskommunene ble samlet tildelt 6 000 000 kroner til å arrangere sommeraktiviteter i overgangen mellom 10.klasse og Vg1 i 2011. Elevene fikk tilbud om ulike aktiviteter som sommerskole, forkurs til videregående og sommerjobb. Tilbakemeldingene fra fylkene på

sommeraktiviteter er positive, noe som blant annet kommer fram i NOVA-rapportens gjennomgang av sommeraktivitetene for 2011 (Sletten, Bakken og Haakestad 2011).

Fylkeskommunene tildeles 13 500 000 kroner for sommeraktiviteter i 2012. Midlene skal bidra til å finansiere sommeraktiviteter både for overgangene fra 10. trinn til Vg1, fra Vg1 til Vg2 og til ungdommer i Oppfølgingstjenestens målgruppe. Fylkeskommunene kan etablere et felles tiltak som ivaretar hele Ny GIVs målgruppe med det felles mål å sikre alle ungdommer best mulig utgangspunkt til møtet med senere arbeidsliv og studier.

Folkehøgskolene ble også invitert til å komme med tilbud til målgruppen, og flere folkehøgskoler arrangerte sommerskole i 2011. Folkehøgskolene vil også i 2012 tilby sommerskole, og dette er budsjettert til å koste 6 425 000 kroner.

2.2.6 Ny GIV-rådet

Som et tillegg til den forskningsbaserte evalueringen har departementet opprettet et interaktivt panel, "Ny GIV-rådet", med elever som er med i Overgangsprosjektet. Rådet er i drift parallelt med intensivopplæringen våren 2012, det vil si i andre termin i 10. trinn, og i 1. termin på Vg1. Deltakerne i panelet er et tilfeldig utvalg av Ny GIV-elever fra hele landet, ca. 200 stykker. Panelet driftes av OnLive Research, som har lang erfaring i å drive denne typen paneler, blant annet fra arbeidet med Ungdomstrinnsmeldinga.

Deltakerne i rådet skal gjennom styrte online-aktiviteter som diskusjonsforum, chat og spørreundersøkelser belyse relevante problemstillinger underveis i arbeidet og gi prosjektledelsen innspill på hvilke erfaringer og synspunkter elevene som mottar dette tilbudet har, noe som kan gi grunnlag for justeringer av prosjektet underveis og til neste år. Hovedmålet med dette er å gi elevene en mulighet til å gi direkte tilbakemeldinger til prosjektledelsen på hva det er i prosjektet som fungerer godt eller ikke.

2.2.7 Forskning

Det er igangsatt en forskningsbasert evaluering av Overgangsprosjektet. For første fase av prosjektet (2011) ble NOVA gitt oppdraget med å gjennomføre en kartlegging av deltakelse, organisering og opplevelse av intensivopplæringen. NOVA leverte sin rapport *Ny start med Ny GIV* (Sletten, Bakken og Haakestad 2011) i november 2011.

For resten av prosjektperioden skal det gjennomføres fire ulike oppdrag som skal belyse ulike sider ved Overgangsprosjektet:

- NIFU skal kartlegge deltakelse, organisering og opplevelse av intensivopplæringen for andre (2012) og tredje (2013) runde av prosjektet. NIFU skal levere underveisrapport i november 2012 og endelig rapport mot slutten av 2013.
- SSB/forskningsavdelingen skal evaluere effekten av intensivopplæringen for elevenes motivasjon, grunnleggende lese-, skrive- og regneferdigheter og gjennomføring av videregående opplæring. SSB skal levere flere underveisrapporter. Endelig rapport fra prosjektet skal først leveres i 2017.
- Nordlandsforskning skal gjennomføre systematiske klasseromsobservasjoner av intensivopplæringen for å få en forskningsbasert beskrivelse og vurdering av kvaliteten på opplæringen, herunder hva ved intensivopplæringen som eventuelt bidrar til at

målene med Overgangsprosjektet oppnås. Nordlandsforskning skal levere underveisrapport i november 2012 og endelig rapport mot slutten av 2013.

- Rokkansenteret skal belyse hvilke konsekvenser innføringen av intensivopplæringen har for skolen som organisasjon, herunder organisatoriske faktorer som hemmer og fremmer implementering av effektive former for intensivopplæring. Rokkansenteret skal levere underveisrapport i november 2012 og endelig rapport mot slutten av 2013.

2.3 Oppsummering og resultater

Midtveis i prosjektperioden er det vanskelig å konkludere på hvilke deler av prosjektet som har vært vellykket og i hvor stor grad man har lyktes med å nå prosjektets mål om å bidra til å etablere et systematisk samarbeid mellom kommune og fylkeskommune om tett oppfølging av svakt presterende elever som risikerer ikke å mestre videregående opplæring. Noen av tiltakene er så vidt kommet i gang, og evalueringen er helt i startgropa. Men NOVA-rapporten som ble lagt fram høsten 2011, rapportene fra fylkeskommunene, Ny GIV-rådet og tilbakemeldinger fra prosjektledere, lærere, skoleledere m.fl. rundt omkring i landet gir oss likevel noen indikasjoner på hvor vi står, og hvilke utfordringer vi står overfor.

NOVA-rapporten kartla og evaluerte intensivopplæringen slik den ble gjennomført våren 2011, og den forteller oss at de elevene som deltok intensivopplæringen har opplevd tiltaket som positivt. De rapporterer at de har fått økt motivasjon for skolearbeidet, de opplever at de har fått økt læringsutbytte fordi opplæringa har vært praktisk rettet og mer relevant enn det de får i den øvrige opplæringa, og det er svært få som rapporterer at de føler seg stigmatisert av å være med i Ny GIV. Dette bildet bekreftes i stor grad av de innspillene vi har fått gjennom Ny GIV-rådet denne våren, og det er derfor grunn til å tro at intensivopplæringa har fungert etter intensjonen.

Ifølge NOVA-rapporten var lærerne som ble valgt ut til å delta motiverte og godt skolerte i utgangspunktet, og mange uttrykker at de hadde et spesielt ønske om å bruke sin kompetanse for å hjelpe elevene i denne målgruppa. I tillegg rapporterer så godt som alle lærerne at de skoleringskursene de fikk, var relevante både for den jobben de skulle gjøre med intensivopplæring, men også for deres øvrige praksis. Dette viser at vi gjennom Ny GIV kan bidra til å gi lærere en etterutdanning som kan komme alle elevene i skolen til nytte, både på kort og lang sikt. Lærerne har i intensivopplæringa tatt i bruk nye metoder for å gjøre opplæringa mer relevant og praktisk rettet, og dette har elevene vurdert som svært positivt.

2.4 Utfordringer

2.4.1 Spredning av kompetanse

Utfordringen videre blir å sikre at den kompetansen lærerne som har deltatt på skolering har fått blir spredt innad på skolene, i kommunene og i fylkeskommunene slik at det på sikt kan bidra til en kvalitativt bedre opplæring for alle elever, også etter prosjektperiodens slutt. Evalueringer av Kunnskapsløftet har vist at arbeid med grunnleggende ferdigheter enda ikke er godt nok implementert, og tiltak for å heve og spre kompetanse blant lærere i alle landets kommuner vil være viktig for å gi flere elever et bedre grunnlag for å fullføre og bestå videregående opplæring. I noen skoler brukes den kompetansen lærerne har fått på skoleringssamlingene bevisst og strategisk for å øke kompetansen i hele kollegiet, mens ved andre skoler vet ikke lærerne hvorfor de er sendt på kurs, eller hva som skjer etterpå. Departementet har hele tiden forutsatt at de lærerne som har fått skolering, har fått det på

vegne av skolen og ikke bare på vegne av seg selv. Dette budskapet har vært tydeliggjort i ulike sammenhenger også overfor skoleeiere og rektorer.

En satsing på grunnleggende ferdigheter er også sentralt i Meld. st. 22 (2010-2011) *Motivasjon – Mestring – Muligheter*, og det er derfor viktig å se implementeringa av denne meldinga i sammenheng med Ny GIV slik at man viderefører det som har vært vellykket. Det er også viktig å involvere UH-sektoren, særlig lærerutdanningene, i større grad. Til nå har de nasjonale sentrene stått for lærerskoleringen, og kursene har vært svært vellykkede, men dersom man ønsker å nå ut til flere, både av dagens lærere og kommende lærere, så trengs det en kompetanseheving også i lærerutdanningene.

Den samme utfordringen gjelder også for FYR-prosjektet, der utfordringen videre blir å sikre spredning av kompetanse slik at praksis i det enkelte klasserom over tid blir endret.

2.4.2 Ny GIV i videregående skole

En annen utfordring er å sikre implementering i videregående. Overgangsprosjektet er mer forutsigbart både i form og innhold i grunnskolen enn i videregående opplæring. Mens de videregående skolene står fritt til å ta i bruk det handlingsrommet de har, er Overgangsprosjektet i 10.klasse i stor grad bygd over samme lest: kartlegging, avtaleinngåelse og intensivopplæring, støtte og oppfølging.

Overgangsprosjektet strekker seg i tid over 5 semester – fra jul i 10.klasse fram til overgangen Vg2 – lære/Vg3. I prosjektets første fase ble det lagt til grunn at det var de elevene som mottok intensivopplæring i 10.klasse som var (de eneste) ”Ny GIV-elevne” også i videregående.

Dette ble problematisk av to grunner:

- Mange vgs hadde flere elever som kom fra andre skoler enn de som hadde deltatt i intensivopplæringen som var *svakere* enn disse. Det betydde at 10.klassinger som hadde gjennomgått intensivopplæring i prinsippet fikk tettere oppfølging i vgo enn elever som trengte det mer
- Som en følge av dette identifiserte de videregående skolene (les: skolelederne) seg mindre med Overgangsprosjektet enn det som er ønskelig for å få et vellykket resultat. Det førte til at på mange skoler ble det å følge opp Ny GIV-elever bare en liten del av arbeidet generelt for svakt presterende elever

På bakgrunn av slike tilbakemeldinger redefinerte departementet målgruppen for Overgangsprosjektet i videregående opplæring til å bli:

- De elevene som har gjennomgått intensivopplæringen i ungdomsskolen
- Pluss elever i Vg1 som skårer på, eller under, kritisk grense på nasjonale kartleggingsprøver
- Pluss skolens skjønn

Dette betyr at ” Ny GIV-elever” i videregående skole nå er *alle* skolens svakt presterende elever.

Prosjektledelsen er imidlertid noe bekymret for måten Ny GIV elevene blir fulgt opp på i videregående. Det ser ut til at det omtalte handlingsrommet benyttes svært ulikt både innad i det enkelte fylke og mellom fylker. Prosjektledelsen er i tett dialog med prosjektledere fra hele

landet og har møtt mange hundre lærere fra videregående skoler. Disse gir oss et annet inntrykk av hvordan det arbeides med Ny GIV i videregående skoler enn det man kan få inntrykk av i dialogen med fylkespolitikere, fylkeskommunal administrasjon, rektorer og i offisiell rapportering. Vår oppfatning er at det ved enkelte skoler i noen fylker arbeides målrettet og bevisst for å følge opp elevene i målgruppen, mens andre ikke følger denne elevgruppen så tett som Ny GIV forutsetter.

2.4.3 Rekruttering i fase 3

Det siste vi vil peke på som en utfordring er rekruttering av de siste kommunene og skolene. Vi har som målsetting å nå ut til alle ungdoms- og videregående skoler i hele landet, og da er vi avhengig av å få rekruttert alle landets kommuner i den siste fasen av prosjektet. Her har prosjektlederne i fylkeskommunene og kommunene en viktig rolle, men det varierer hvor tett de er på kommunene, og hva slags muligheter de får. En grunn er at prosjektlederne er plassert på ulike nivå i fylkeskommuner og kommuner. Det er derfor store forskjeller på de fullmakter og den innflytelse prosjektledelsen har. Noen skolefaglig ansvarlige er "tett på" sine prosjektledere, mens andre prosjektledere i mindre grad er i direkte dialog med skolefaglig ansvarlig i kommune/fylkeskommune.

3 OPPFØLGINGSPROSJEKTET

3.1 Bakgrunn

Politisk ledelse i Kunnskapsdepartementet og daværende Arbeids- og inkluderingsdepartementet igangsatte i 2009 et samarbeid om den yngste ungdomsgruppen som verken er i videregående opplæring eller i arbeid. Det skulle vurderes i hvilken grad den fylkeskommunale oppfølgingstjenesten (OT) og arbeids- og velferdsforvaltningen (NAV) gir tilfredsstillende hjelp til ungdom i alderen 16-19 år som står utenfor opplæring og arbeid. Det kom her frem at OT manglet kontakt med nær halvparten av sin målgruppe på 20 000 ungdommer, og at NAV har et begrenset repertoar av tiltak for de under 19 år. Konklusjonene ble behandlet i et samarbeidsmøte mellom statsråd Kristin Halvorsen og statsråd Hanne Bjurstrøm 10. august 2010. Det ble her besluttet å videreføre samarbeidet som del av partnerskapet Ny GIV. Det ble videre besluttet å invitere Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet inn i samarbeidet og partnerskapet.

Samarbeidet ble høsten 2010 til det vi kjenner som Oppfølgingsprosjektet i Ny GIV. Invitasjonsbrev av 9. november 2010, til alle fylkeskommuner og Oslo kommune er lagt til grunn som prosjektets mandat. Oppfølgingsprosjektet skal, som Overgangsprosjektet, primært bidra til at nasjonale mål om økt gjennomføring i videregående opplæring nås. Mens Overgangsprosjektet skal hindre frafall, skal Oppfølgingsprosjektet jobbe for at de som faller fra (eller aldri begynner) motiveres og kvalifiseres tilbake til videregående opplæring eller til ordinært arbeid.

Målgruppen for prosjektet er altså ungdom som verken er i videregående opplæring eller arbeid, jf. § 13-1 i forskrift til Opplæringslovens § 3-6, dvs. alle som har avsluttet grunnskolen og inntil det året de fyller 21 år.

Oppfølgingsprosjektet skal videre bidra til å styrke og utvikle OT og de eksisterende samarbeidsstrukturer med sikte på å skape bærekraft i en samordnet, tverrsektoriell oppfølging av målgruppen. Samarbeidet er særlig fokusert på samhandling mellom OT, de videregående skolene, fagopplæringen og NAV, og mulighetene for å kombinere virkemidler (tiltak). I mandatet ber departementet om at fylkeskommunene også skal legge til rette for samarbeid med andre relevante aktører, som for eksempel kommunale etater med sosialfaglige oppgaver, helsemyndigheter og andre. Oppfølgingsprosjektet skal organiseres i sammenheng med og tilpasses annet relevant og velfungerende arbeid med målgruppen i fylket. I prosjektet deltar alle de 19 fylkeskommunene i tillegg til NAVs fylkesledd i alle fylker, samt alle lokale NAV kontorer.

3.2 Status

3.2.1 Prosjektledelse/organisering

Kunnskapsdepartementet har den nasjonale prosjektledelsen for Oppfølgingsprosjektet som består av en person på heltid samt to på deltid. Prosjektet knytter i tillegg til seg interne fagekspertene ved behov. Oppfølgingsprosjektet på statlig nivå har etablert en interdepartemental arbeidsgruppe med representanter fra Arbeidsdepartementet, Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet og Arbeids- og velferdsdirektoratet. Prosjektet har også etablert en nasjonal ressursgruppe bestående av representantene fra den

interdepartementale arbeidsgruppen samt representanter fra to NAV fylker, nettverkskoordinatorene fra oppfølgingstjenesten i de tre opplæringsregionene og Utdanningsdirektoratet.

Det er ansatt prosjektledere i samtlige 19 fylkeskommuner og etablert prosjektkontakter på hvert av de 19 fylkesleddene i NAV. Kunnskapsdepartementet har siden oppstarten av prosjektet finansiert prosjektledelse med 1 mill til deltakende fylkeskommuner. Dette skal finansiere ledelse og koordinering av prosjektet i henhold til mandatet, rapportering, deltakelse i regionale og nasjonale nettverk og samlinger i tillegg til å bidra aktivt til eskalering av prosjektet. Fra NAV er det tildelt en fast prosjektkontakt uten øremerket finansiering.

Prosjektledelse er finansiert fordi samarbeidet mellom fylkeskommune (OT), NAV og stat er viktig for å skape permanente samarbeidsrelasjoner mellom sektorene. Prosjektlederne skal arbeide for å utvikle kompetansefremmende tiltak for målgruppen i samarbeid med skole, fagopplæring og NAV. De skal videre arbeide med utvikle bærekraftige strukturer i det tverrsektorielle samarbeidet om oppfølging, tiltaksutforming og tiltaksgjennomføring for målgruppen. Prosjektlederne skal også bidra til kunnskapsspredning og erfaringsdeling i eget fylke, og kompetansesamlingene for OT og NAV høsten 2011 utgjør et viktig grunnlag for dette arbeidet.

Departementet arrangerte fire prosjektledersamlinger i 2011 for de fylkeskommunale prosjektlederne og kontaktene på fylkeskontorene i NAV samt representantene i den nasjonale resursgruppen. Den fjerde samlingen ble fordelt på tre regionale samlinger (nord, sør/vest og øst). Det legges opp til tilsvarende aktivitet i 2012 og 2013. Samlingene er planlagt i samarbeid med den nasjonale ressursgruppen, og i særlig grad med Arbeids- og velferdsdirektoratet og Utdanningsdirektoratet. Samlingene er viktige for å sikre god informasjonsflyt mellom prosjektledelsen i departementet, i fylkene og i NAV for å gi faglig påfyll og for å bygge nettverk mellom prosjektlederne. En av disse samlingene avholdes sammen med prosjektlederne fra de andre Ny GIV-prosjektene. I tillegg har prosjektledelsen i KD deltatt på mange fylkesvise prosjektsamlinger, og samlinger for OT-nettverkene i øst og sør/vest.

Den løpende dialogen med prosjektledelsen i KD skjer både via e-post og telefon, og vi legger vekt på å besvare henvendelser raskt. Prosjektlederne uttrykker at de er meget godt fornøyd med dialogen og den korte avstanden inn til departementet. Det er også god dialog mellom prosjektlederne på tvers av fylkene. De etablerte regionale OT-ledernetverkene er samarbeidsstrukturer det er naturlig å bruke enda mer fremover.

I tillegg til den løpende dialogen, rapporterer de fylkeskommunale prosjektlederne om status for prosjektet i sitt fylke tre ganger i året, i forbindelse med OT rapporteringene. Disse rapportene utgjør noe av grunnlaget for departementets hovedrapportering.

3.2.2 Tiltaksutforming i regi av OT, NAV og skole

OT har en målgruppe på 20 000 ungdommer mellom 15-21 år og knapt 200 årsverk til å sørge for en koordinert oppfølging. OT er derfor avhengig av å arbeide på systemnivå, ved blant annet å koordinere innsatsen til ulike sektorer, slik oppgaven også er forskriftsfestet. OT skal like fullt arbeide på individnivå med oppfølging og veiledning.

Kunnskapsdepartementet tar ikke stilling til hvordan fylkeskommunene organiserer samarbeidsstrukturene mellom OT, NAV, skole og fagopplæringen, eller hvordan man velger å

utvikle og tilby tiltak. Fylkene har lange og ulike tradisjoner på dette feltet, og mandatet oppfordrer til å bygge videre på relevant og funksjonelt samarbeid om målgruppen. Det er heller ikke satt måltall på hvor mange eller hvilken sluttkompetanse som skal oppnås innen en bestemt tid. Hovedmålet om økt gjennomføring gjelder for Oppfølgingsprosjektet som for Ny GIV i sum. I tillegg er det et delmål at ungdom skal kvalifiseres til ordinært arbeid. Å sette statlige måltall på hvor mange som skal oppnå grunnkompetanse eller komme inn i arbeid er vurdert som uhensiktsmessig. Mandatet bekrefter det handlingsrommet som må være der i et land med store forskjeller mellom fylker, kommuner, by og land.

De store fylkesvise forskjellene vises ved at mange tilbud er av kortvarig karakter (prosjekt, forsøk ol), andre er permanente med lang historikk. Noen tilbud/tiltak ligger nært opp til og vevd inn i ordinær vgo mens andre er helt separate og tilbys i alternative opplæringsinstitusjoner. Det finnes både småtilbud (for eksempel korte kurs i regi av NAV) og mer omfattende "pakketilbud" hvor flere sider av ungdommens behov ivaretas. Det finnes videre tiltak som kun er i regi av én sektor/etat/instans, mens andre tilbud er tverrsektorielle med mange aktører involvert. Det finnes også rene "arbeidstilbud" og rene "skoletilbud" – mangfoldet er stort.

I prosjektet erfares det generelt at skolene tar en for lite aktiv rolle i samarbeid, særlig knyttet til samarbeid med bedrifter og øvrig arbeidsliv. Det er mange grunner til at skolen er en viktig og sentral aktør her. For det første har videregående skoler med yrkesfaglige studieretninger behov for gode relasjoner til, og godt samarbeid med, det arbeidslivet de utdanner for. Dette gjelder alt fra muligheter til utplassering, kompetanse hos lærerne, yrkesretting av undervisningen og lærling- og lærekandidatplasser. For det andre vil gode kontaktnett og samarbeid med arbeidsliv og bedrifter gjøre det lettere for skoler å utvikle et bredere repertoar når det gjelder eget utdanningstilbud og muligheten til å gi alle elever en opplæring i tråd med deres forutsetninger. For det tredje har skolen den nødvendige kompetansen til å sørge for at ulike former for utplassering og praksis blir relevant og kompetansegivende.

Dersom OT og NAV lager for gode tilbud utenfor skolen kan det dempe skolens viktigste drivkraft for å utvikle egne fleksible frafallforebyggende opplæringstilbud. Det er viktig at tilbudene for ungdommene utformes med tanke på at dette også kan bidra til å utvikle skolens kvalitet og bredde i opplæringstilbudet. Vi har flere eksempler på dette gjennom Oppfølgingsprosjektet, eksempelvis:

- Møre og Romsdal bruker profiler for basisferdigheter (VOX) for å finne riktig opplæringstilbud i kombinasjon med NAV tiltak (arbeidspraksis). Kristiansund videregående skole og NAV Kristiansund samarbeider om dette
- Rogaland fylkeskommune og NAV Rogaland har inngått samarbeidsavtale, der begge parter forplikter seg med virkemidler til drift av fire lavterskeltilbud for målgruppen. Tiltaket garanterer arbeidspraksis i (fortrinnsvis) en IA-bedrift, gjennom NAV. Tiltakene er koblet til tre videregående skoler og arbeidspraksisen skal lede til formell kompetanse
- Troms fylkeskommune: Korte arbeidsretta kurs i regi av vgs, men i samarbeid med arbeidslivet som både brukes av ordinære ansatte, OT-ungdom, NAV og elever i skolene
- Østfold har tilbud til ungdom som ikke har søkt videregående – ved Askim videregående skole

3.2.3 Strategier og samarbeid mellom utdanningssektoren og arbeids- og velferdssektoren¹

For å bidra til bedre samarbeid på disse politikkområdene ble en sentral samarbeidsavtale inngått i 2007 mellom daværende Arbeids- og inkluderingsdepartementet og KS. Avtalens overordnede mål var at flere unge og voksne arbeidsledige skal gjennomføre videregående opplæring. En sentral målsetting har vært at fylkesvise avtaler skulle bidra til å styrke samarbeidet mellom NAV og utdanningsmyndigheter i fylkene om overlappende målgrupper. På grunnlag av etablerte samarbeidsavtaler i alle fylker, ble den sentrale avtalen avviklet sommeren 2011. Ny GIV bygger derfor videre på de lokale samarbeidsavtalene mellom NAV og fylkeskommune/kommune.

Oppdrag og styringssignaler til NAV

Med bakgrunn i Arbeidsdepartementets tildelingsbrev 2011 og 2012 har det i styringsdialogen med NAV fylkene vært lagt vekt på at NAV skal bidra aktivt i samarbeidet med fylkeskommunens oppfølgingstjeneste (OT) for å øke gjennomføring i videregående opplæring. NAV-kontorenes rolle er å bistå fylkeskommunen med råd og veiledning om arbeidsmarkedet. NAV-kontorene skal i samarbeid med OT bidra med tilbud om arbeidsrettede tiltak overfor ungdom som ikke fortsetter opplæring gjennom fylkeskommunalt tilrettelagt tilbud og som blir stående uten arbeid eller skole. Det forutsettes at målrettet behovsvurdering gjennomføres i forkant av tiltak. De arbeidsrettede tiltakene kan kombineres med opplæring fra fylkeskommunen med sikte på fortsatt videregående opplæring i fylkeskommunens regi, eller overgang til arbeid.

Gjennom Lov om sosiale tjenester i NAV brukes oppsøkende virksomhet ved oppfølging av særlig vanskeligstilt ungdom. Tiltak og virkemidler tilpasses til den enkelte ungdoms behov. Det er videre lagt vekt på at samarbeidet mellom OT og NAV skal videreutvikles og at sektorenes ansvarsområder og fylkesvise avtaler skal legges til grunn.

NAV fylkenes rolle – rapportert aktivitet

NAV har i tillegg til de 19 fylkeskontaktene etablert egne kontakter for OT ved lokale/kommunale NAV-kontorene i mange fylker. Organisering av Ny GIV i fylkene i form av styringsgruppe (ledernivå i fylke), prosjektgruppe og arbeidsgrupper, har gitt struktur til prosjektet i fylkene. Dette sammen med fylkenes samarbeidsavtaler og delavtale om ungdom utgjør en ramme for prosjektet. I 2011 er det arbeidet med etatsintern og felles informasjonsspredning og lederforankring. Partene deltar på hverandres møtearenaer og gjennomfører informasjon/opplæring av medarbeidere på NAV-kontorene, OT-rådgivere og andre ansatte i skolene om de respektive sektorenes ansvar, rolle og oppdrag i Ny GIV.

Ungdom under 20 år som registrerer seg ved NAV-kontoret blir fulgt opp i løpet av kort tid. Oppfølging skjer i tett samarbeid med oppfølgingstjenesten (OT) for ungdom som ikke har fullført videregående opplæring. For ungdom med sammensatte utfordringer trekkes aktuelle etater inn, for eksempel barnevern og psykiatritjenesten i kommunen PPT.

Hovedinnsatsen for denne aldersgruppen skjer nå innenfor Ny GIV-satsingen. Rapportene fra NAV fylkene tyder på en økt bevissthet og involvering av andre etater i et tverrfaglig samarbeid.

---

¹Delkapittel 3.2.3 er en orientering fra Arbeidsdepartementet og Arbeids- og velferdsdirektoratet, basert på bl.a. tertialrapporteringer fra NAV.

Individuelle samtaler med fokus på arbeid og motivering til å gjenoppta videregående opplæring vektlegges. Fylkene benytter også gruppeinnkallinger og noen arrangerer utdanningsmesser og jobbmesser.

Arbeidspraksis brukes mer målrettet enn tidligere, i mange tilfeller som introduksjon til å få læreplass, og med et innhold som kan være relevant i forhold til en læreplan slik at det kan gi fradrag i læretiden. Arbeidspraksis kombinert med opplæring og tett oppfølging vurderes å være en viktig suksessfaktor. Karriereveiledning og karriereplankurs rapporteres å gi gode resultater i form av retur til relevant opplæringsløp eller arbeidsrettet aktivitet.

Kombinasjon av arbeidsretta tiltak og opplæring

Fra begge parter lokalt er det blitt økt oppmerksomhet på fordelene med å integrere opplæringsselementer fra videregående opplæring i arbeidsrettede tiltak, særlig gjelder det Arbeidspraksis. I tillegg til at det bidrar til mer målrettet bruk av arbeidsrettede tiltak, gir det et bedre grunnlag for å øke ungdoms motivasjon og retning mot framtidige utdanningsløp. Fylkene er i varierende grad i gang med å gjennomføre slike kombinerte opplegg og samarbeidstiltak. Samarbeid om grunnkompetanseløp og lærekandidatordningen er aktuelt for en del av ungdomsgruppa, og oppmerksomheten om dette har økt hos partene. NAV bidrar med arbeidspraksis der aktuelle opplæringsselementer kan legges inn og bidra til at dette kan resultere i opplæringskontrakt/lærekontrakt.

Vurdering fra Arbeids- og velferdsdirektoratet

Fra NAV-siden ser det ut til at samarbeidet har økt fylkeskommunens fokus på eget handlingsrom, blant annet at det må tilrettelegges for mer alternative opplæringsløp for elever i videregående opplæring. Det er ikke ønskelig at ungdom skal bli NAV-brukere i ung alder. Først og fremst må de motiveres til å bli i skolen ved at opplæringen tilrettelegges bedre i forhold til den enkeltes behov, og at opplæringen kan fullføres innenfor det ordinære utdanningssystemet.

Gjennom Kunnskapsdepartementets tilrettelegging av prosjektledersamlinger for fylke og NAV og kompetansesamlingene regionalt er det skapt felles kunnskap og økt forståelse hos partene lokalt som gir grunnlag for å finne, følge opp og gi relevante tilbud til hver enkelt ungdom i OTs målgruppe.

3.2.4 Samarbeid med Husbanken

Det er i 2011 etablert et formelt samarbeid med Husbanken og deres seks regionale kontorer. Ungdom med betalingsproblemer blir stadig flere og det har aldri vært vanskeligere å etablere seg på boligmarkedet. Økonomiforståelse er også en viktig forutsetning for å mestre eget liv. Husbanken utvikler derfor i samarbeid med Arbeids- og velferdsdirektoratet og Finansnæringsens fellesorganisasjon et digitalt læringsverktøy om privatøkonomi. Husbanken vil lage et pedagogisk opplegg rundt læringsverktøyet til bruk i Oppfølgingstjenesten og NAV. Implementering vil skje gjennom 3-4 piloter i løpet av høsten 2012, og lansering nasjonalt ved oppstarten av 2013.

3.2.5 Felles kompetansetiltak for OT og NAV H2011

I løpet av høsten 2011 ble det gjennomført kompetanseheving for til sammen 760 ansatte i OT og NAV i regi av Ny GIV Oppfølgingsprosjektet. Høgskolen i Lillehammer utviklet og

gjennomførte kompetansehevingen, på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet. Det var tett samarbeid mellom Høgskolen, Utdanningsdirektoratet, KD og en programkomité bestående av representanter fra Arbeids- og velferdsdirektoratet, OT, NAV og relevante fagpersoner.

Kompetansehevingens formål var å støtte opp under målsettingene i Ny GIV Oppfølgingsprosjektet og ble tilbudt som regionale samlinger fordelt på tre opplæringsregioner (nord, sør/vest og øst). Det ble holdt 2 samlinger i hver region, til sammen seks regionale samlinger.

Tiltaket er evaluert med gode resultater. Oppsummert vurderer 75 % av respondentene samlingene som bra eller svært bra. Generelt var deltakerne mer fornøyd med samling 2 enn med samling 1. 87,6 % av respondentene oppgir å vurdere samling 2 som bra eller svært bra². Deltakerne på samlingene var primært førstelinjeansatte i OT og NAV lokalt. De fylkeskommunale prosjektlederne samt prosjektansvarlige fra NAV i fylkene rekrutterte deltakerne.

Innholdsmessig hadde samlingene både et system- og et individperspektiv. Det ble lagt stor vekt på å synliggjøre og tydeliggjøre systemet rundt ungdommen; dvs. ulike sektorer, etater, regelverk, tiltak, ansvarsområder og roller. Utfordringer i tverretattlig samarbeid var også sentralt, i tillegg til oppfølgings- og veiledningsarbeid. Det var en veksling mellom foredrag, gruppearbeid, presentasjoner og case på samlingene. Det ble videre jobbet godt med samarbeidsoppgaver mellom samlingene, noe som flere steder resulterte i formaliserte avtaler om videre samhandling framover.

3.2.6 Videreutdanningstilbudet fra H2012³

Det skal settes i gang et videreutdanningstilbud for ansatte i Oppfølgingstjenesten og andre med sosialpedagogiske oppgaver i og utenfor skolen fra høsten 2012 ved Høgskolen i Finnmark og Høgskolen i Telemark. Det var 6 søkere i alt. Tilbudet skal sette målgruppa godt i stand til å følge opp og hjelpe elever til å gjennomføre videregående opplæring og etablere seg i arbeidslivet.

Tilbudet skal legge spesielt vekt på:

- Systemkompetanse og kunnskap om tverretattlig og tverrfaglig samarbeid
- Relevant regelverk – ulike samarbeidspartneres ansvar, rolle og oppgaver
- Kunnskap om ulike grupper ungdom og deres utfordringer
- Rådgivingsfaglig kunnskap
- Motivasjons-, kommunikasjons- og veiledningsferdigheter skal i særlig grad knyttes til samhandling og arbeid med ungdom i vanskelige livssituasjoner, ofte med sammensatte utfordringer
- Tilbudet skal bygge på deltakernes praksis og erfaringer

Videreutdanningen skal i første omgang tilbys for studieåret 2012-2013. Med forbehold om inndekning i statsbudsjettet er intensjonen at tilbudet skal gå i minst tre år. Første året blir det tilbudt 50 studieplasser. Tilbudet vil ha et omfang på 30 studiepoeng. Det legges opp som et

---

² Se lenke til evalueringen i kildelista til slutt i rapporten.

³ En orientering fra Utdanningsdirektoratet.

deltidsstudium i moduler på 10 eller 15 studiepoeng og skal kunne gjennomføres i kombinasjon med full stilling. Tilbudet vil dekke hele landet og vil bli nett- og samlingsbasert med inntil 6 samlinger for hele studiet. Den primære målgruppa for videreutdanningstilbudet er i utgangspunktet ansatte i oppfølgingstjenesten, men ansatte ved skoler og NAV kan også søke.

3.2.7 Forskriftsendringer, nye rutiner og nytt kodeverk

Som en del av arbeidet med å målrette OTs virksomhet ytterligere, ble OT-forskriften endret med virkning fra 1. februar 2012. Endringene var i hovedsak presiseringer av eksisterende rett og innebærer ingen nye oppgaver for OT. Hovedendringene er at forskriften:

- Vektlegger sterkere at OT skal etablere kontakt med ungdom i målgruppen
- Presiserer at tiltak utover videregående opplæring eller arbeid skal være kompetansefremmende tiltak
- Tar inn at OT også skal informere foresatte til ungdom som ikke er myndige om den unges rettigheter til opplæring og oppfølging

Utdanningsdirektoratet vil utforme et rundskriv som vil fungere som en veileder til den nye OT forskriften. Det tas sikte på å sende rundskrivet til sektoren i god tid før sommeren.

Nye rutiner for rapportering av data fra oppfølgingstjenesten (OT)

Fra og med skoleåret 2011-2012 innhenter Utdanningsdirektoratet data tre ganger i året fra oppfølgingstjenesten, mot tidligere to ganger årlig⁴. Bakgrunnen for overgangen fra to til tre årlige innsamlinger er at nasjonale myndigheter har behov for å få raskere informasjon om hva som er situasjonene for ungdommene som er registrert i OT. Hyppigere rapportering gir også økt fokus og større oppmerksomhet på registrering og oppfølging av OT-ungdommer gjennom hele skoleåret.

Nytt revidert kodeverk for OT tatt i bruk høsten 2011

Høsten 2011 ble det implementert et revidert kodeverk for saksbehandlerne i OT. Det er de samme kodene som også brukes ved rapportering fra oppfølgingstjenesten til Utdanningsdirektoratet. Alle fylkeskommuner har gjennomgått kursing av OT-saksbehandlere i det nye kodeverket. Kodeverket er tilgjengelig på Utdanningsdirektoratets nettsider⁵.

Bakgrunnen for revideringen av kodeverket fra 2006 var behov for å gi OT et mer relevant og tydelig arbeidsverktøy i tillegg til å få bedre og mer pålitelig statistikk. Det var også nødvendig at statistikken i større grad speilet OTs målgruppe, slik den er definert i forskrift til opplæringsloven § 13-2.

3.3 Oppsummering og resultater

Antall ungdommer som OT kommer i kontakt med og tilbyr oppfølging og veiledning har økt betydelig det siste året og nådde et historisk høyt nivå på 4373 ungdommer pr. 1. februar i år. Antall ungdommer med ukjent aktivitetsstatus (8-10 000) er redusert til et historisk minimum

---

⁴ Tidligere datoer for datainnsamling var 01.01 og 15.06. Fra og med høsten 2011 er datoene for datainnsamling fra OT 15.11, 01.02 og 15.06.

⁵ Se lenke i kildelista til slutt i rapporten.

på under 4000 allerede pr. 1.februar. For første gang er antall ungdommer under *oppfølging og veiledning* høyere enn antall *ukjente* i målgruppen.

De fleste fylkene har etablert rutine med *avklaringsmøte* og *oppfølgingsplan* for elever som velger å slutte i Vgo. Denne aktiviteten er også programmert inn i OTs saksbehandlersystem, noe som vil gi systematisk informasjon om hvor mange ungdommer som følges opp på denne måten. De første tallene vil vi få i forbindelse med rapporteringer fra OT pr. 15. juni 2012.

Det er etablert et nytt og forbedret kode- og indikatorsystem for oppfølgingstjenesten med virkning fra og med skoleåret 2011-12.

Forskriften til oppfølgingstjenesten er endret og gitt et tydeligere budskap innenfor Opplæringslovens lovhjemmel § 3.6

Det skal settes i gang et videreutdanningstilbud på 30 studiepoeng for ansatte i Oppfølgingstjenesten og andre med sosialpedagogiske oppgaver i og utenfor skolen fra høsten 2012 ved Høgskolen i Finnmark og Høgskolen i Telemark. Tilbudet er på 30 studiepoeng.

Kompetanseutviklingstilbudet høsten 2011 hvor 760 ansatte i OT og NAV deltok, har foreløpig resultert i et meget godt samarbeidsklima mellom sektorene. Alle fylker har oppdaterte samarbeidsavtaler mellom OT og NAV.

Det er ikke totalt sett flere ungdommer på tiltak i NAV, selv om antallet på NAV-tiltak har økt i OT-statistikken. Det tyder på bedre informasjonsutveksling mellom OT og NAV. Målet er ikke å øke antall ungdommer på tiltak, men å tilby mer treffsikre og hensiktsmessige tiltak, også i samarbeidet med FK. Resultater av dette samarbeidet vil evalueringen vise.

Et evalueringsoppdrag knyttet til fylkenes arbeid med målsettinger i Oppfølgingsprosjektet er nå anbudsutsatt. Evalueringen er budsjettet til 3 mill. (eks mva) og skal løpe ut 2014, med sluttrapportering desember 2014.

3.4 utfordringer

En del prosjektledere rapporterer muntlig om at det oppleves som lettere å samarbeide med NAV enn med fylkeskommunens egne institusjoner, som de videregående skolene og fagopplæringen.

I noen fylker er de videregående skolene og fagopplæringens manglende deltakelse og engasjement en utfordring. Skolene og fagopplæringen må her ta et mer aktivt rolle i samarbeidet om å tilby fleksible løsninger på praksisnær opplæring for elever som er i ferd med å falle fra og for ungdom som ønsker seg tilbake i en opplæringssituasjon.

Fylkeskommunene er i prosjektmandatet oppfordret til å ta i bruk planlagt grunnkompetanseløp ved hjelp av praksisbrev og/eller lærekandidatordningen. Dette har ikke ført til noen vesentlig vekst i tilbudsvolumet. Flere fylker fattet vedtak om å ta i bruk og tilby praksisbrev, mens andre vurderer ordningen. Tre fylker har tilbakemeldt at de har vedtatt ikke å ta i bruk ordningen p.t..

I tilfeller der NAV bør inn med tilleggstenester for å lykkes med et opplæringsløp skal OT, NAV og skole samarbeide. Der ungdom er i arbeidsretta NAV-tiltak skal tiltaket innrettes mot læreplanrelevante områder/-mål fra VGO. Dette skjer i dag mange steder med stor suksess, men flere fyker har her et stort og uutnyttet potensial.

Tverrsektorielt samarbeid er krevende. Selv om de ulike sektorene har overlappende målgrupper og felles mål, er det ulike kulturer og tunge institusjonelle tradisjoner som utfordres i tverrsektorielt samarbeid. Den nasjonale prosjektledelsen mobiliserer nå for en sterkere involvering av kommunale tjenester og helsemyndigheter.

4 GJENNOMFØRINGSBAROMETERET

4.1 Bakgrunn

Utdanningsdirektoratet leder arbeidet i Gjennomføringsbarometeret, og prosjektet skal utvikle og legge til rette et felles statistikkgrunnlag og indikatorer for vurdering av om vi oppnår målene i Ny GIV. Utdanningsdirektoratet har arbeidet med å utvikle nye indikatorer på gjennomføring i videregående opplæring siden opprettelsen av Samordningsutvalget for styringsinformasjon om videregående opplæring 2008. Gjennomføringsbarometeret er en videreføring og en forsterkning av dette arbeidet.

Gjennomføringsbarometeret skal, så langt det er mulig, gi informasjon på to nivåer:

- relevant styringsinformasjon til partnerne som kan brukes til utforming av tiltak på nasjonalt og lokalt nivå
- relevant styringsinformasjon til skoleeier som kan brukes i deres kvalitetsutviklingsarbeid

Statistikk og indikatorer omfatter Overgangsprosjektet og Oppfølgingsprosjektet, men også annen statistikk og indikatorer som er relevante for vurdering av om vi når målene i Ny GIV. I samarbeid med fylkeskommunene har vi etablert et indikatorsett for å vurdere tilstand og måloppnåelse i arbeidet med å øke gjennomføringen. For enkelte av indikatorene har vi satt nasjonale mål.

I tillegg til utviklingen av indikatorer og statistikk, er bærekraft for tiden etter prosjektperioden også sentralt for Gjennomføringsbarometeret. Indikatorene og statistikken vi utvikler i Ny GIV skal være av en kvalitet og relevans som gjør de/den relevante utover prosjektperioden. Vi må derfor være forberedt på at vi må gjøre endringer og justeringer i indikatorene i løpet av prosjektperioden. Tilgjengelighet er sentralt for at indikatorene og statistikken skal brukes utover prosjektperioden, og i denne sammenheng er det avgjørende for bærekraften at indikatorer publiseres i Skoleporten.

Egnede indikatorer publiseres i Skoleporten. I prosjektperioden publiseres i tillegg aktuell statistikk og aktuelle indikatorer i en egen indikatorrapport for Ny GIV – Gjennomføringsbarometeret. Statistikken i barometeret er på nasjonalt og fylkeskommunalt nivå, mens enkelte av indikatorene i Skoleporten publiseres på skolenivå.

4.2 Status

4.2.1 Prosjektledelse/organisering

Den nasjonale prosjektledelsen i Gjennomføringsbarometeret består av to årsverk finansiert av Ny GIV. De to årsverkene er fordelt på en prosjektleder og interne fageksperter etter behov.

Ny GIV finansierer ikke prosjektleder for Gjennomføringsbarometeret i fylkeskommunene, men enkelte fylkeskommuner har likevel valgt å opprette slike stillinger. Fylkeskommunene som ikke har ansatt egne prosjektledere har gjerne enkeltpersoner i organisasjonen som har et spesielt ansvar for statistikken.

De fylkeskommunale prosjektlederne/statistikkansvarlige deltar på den årlige felles prosjektledersamlingen i Ny GIV. I 2011 hadde vi et spesielt fokus på indikatorsettet i Ny GIV –

hvordan forstå indikatorene, hvordan er indikatorene laget, hvordan forstå de nasjonale målene. På prosjektledersamlingen i 2012 vil vi fokusere mer på tiden etter Ny GIV, og for Gjennomføringsbarometeret betyr dette statistikkens og indikatorenes rolle for å sikre bærekraften i prosjektet.

4.2.2 Indikatorutvikling

Gjennomføringsbarometeret er en videreføring og en forsterkning av arbeidet til Samordningsutvalget, og bakgrunnen for Samordningsutvalgets ønsker om nye indikatorer på gjennomføring var at den ene indikatoren som eksisterte – SSB sin gjennomstrømningsindikator – manglet aktualitet ved at resultatene kom seks år etter påbegynt videregående opplæring, og at den i tillegg manglet informasjon om når i løpet og fra hvilke utdanningsprogrammer ungdommen sluttet. Begrensningene i den eksisterende indikatoren resulterte i at det oppstod mange fylkeskommunale indikatorer, noe som gjorde dialogen mellom sentrale myndigheter og skoleeier vanskelig siden man ofte hadde forskjellige definisjoner av frafall og dermed snakket forbi hverandre.

For å sikre bærekraften i prosjektet har fire premisser har vært styrende for indikatorutviklingen. Indikatorene skal: være felles (lages likt for alle enheter på alle nivå), være mer aktuelle ved at resultatene skal komme raskere, baseres på data som allerede hentes inn (for ikke å øke rapporteringsplikten), lages på data av god/kjent kvalitet (unngå for mye usikkerhet).

Indikatorsettet består av følgende indikatorer:

- *Gjennomføring* med nasjonal målsetning om å øke andelen som fullfører og består innen fem år etter at de begynte i videregående opplæring. Indikatoren er den eneste som følger et kull gjennom hele utdanningsløpet, og gir en god indikasjon av hvor stor andel av et kull som fullfører og består videregående opplæring.
- *Overganger i videregående opplæring* med nasjonal målsetning om å øke andelen som fortsetter i videregående opplæring etter Vg1 og Vg2 og som fullfører Vg3 med vitnemål eller fag-/svennebrev. Indikatorene viser hvor stor andel som fortsetter på neste trinn for hvert skoleår, og gir en god oversikt over hvor i utdanningsløpet man finner de største utfordringene.
- *Overgang fra grunnskolen* til videregående opplæring viser hvor stor andel som har direkte overgang fra grunnskolen til videregående opplæring.
- *Sluttet i løpet av skoleåret* viser andelen elever som slutter på hvert trinn for hvert skoleår.
- *Frafall fra videregående opplæring* viser andelen elever som er borte fra utdanning i to år på hvert trinn for hvert skoleår.
- *Ungdom uten og utenfor videregående opplæring* viser andelen ungdom i alderen 16 til 25 år som verken har fullført og bestått eller deltar i videregående opplæring.
- *Ungdom med ungdomsrett registrert i oppfølgingstjenesten (OT)* viser andelen av ungdommene i alderen 16-21 år med ungdomsrett som er tilmeldt OT.
- *Ungdom ukjente for oppfølgingstjenesten (OT)* viser andelen av ungdommen tilmeldt OT som OT ikke har kommet i kontakt med.
- *Ungdom under oppfølging og veiledning av oppfølgingstjenesten (OT)* viser andelen av ungdommen tilmeldt OT som er i en oppfølgings- og veiledningsprosess med OT.
- *Ungdom i aktivitet i oppfølgingstjenesten (OT)* viser andelen av ungdommen tilmeldt OT som har kommet i aktivitet som opplæring, arbeid eller tiltak.

- *Ungdom i tiltak (NAV/fylkeskommunale) i oppfølgingstjenesten (OT)* viser andelen ungdom tilmeldt OT som har kommet i et tiltak, arbeidspraksis eller annet tiltak i regi av NAV, eller i opplæring eller arbeidspraksis i regi av fylkeskommunen, etter at de ble tilmeldt OT.
- *Ungdom registrert i oppfølgingstjenesten (OT) to skoleår på rad* viser andelen ungdommer registrert i OT i fjor som også er tilmeldt i år.
- *Ungdom i oppfølgingstjenesten (OT) tilbake i skole/lære påfølgende skoleår* viser andelen ungdommer registrert i OT i fjor som er tilbake i videregående opplæring i år.

I tillegg til indikatorene over, arbeider vi med å lage følgende indikatorer:

- *Overgang og frafall fra opplæring i bedrift* skal vise progresjonen for lærlinger..
- *Fullført planlagt grunnkompetanse* skal skille planlagt grunnkompetanse fra ikke planlagt grunnkompetanse.
- *Fravær* skal vise fraværet til elever i videregående opplæring.
- *Bestått* skal vise andelen som består for hvert trinn i videregående opplæring.
- *Status et år etter (OT)* skal vise hva som er status for ungdommene i OT året etter at de har vært i OT – tilbake i skole, lære, arbeid, OT eller ikke identifisert/rest.
- *Andel ungdommer tilbake i skole/lære men som slutter i løpet av skoleåret (OT)*.

4.2.3 Nasjonale mål og status

For fire av indikatorene i Ny GIV har vi satt nasjonale målsetninger om forbedring. Generelt er det for kort tid siden prosjektstart til at statistikken og indikatorene kan si noe om måloppnåelsen i prosjektet. For en av indikatorene kan vi følge utviklingen fra nullpunktet i ett år, mens vi for to indikatorer har foreløpige tall på utviklingen i ett år fra nullpunktet, og for den siste indikatoren kan vi ikke si noe om utviklingen. Endringer i indikatorene kan foreløpig ikke knyttes til aktiviteten i Ny GIV siden de gjelder ungdom som gikk i videregående opplæring før tiltakene i prosjektet startet. Oppdaterte tidsserier kommer i august.

Tabellen nedenfor viser mål, nullpunkt og status for de fire indikatorene med nasjonale mål:

Indikator	Nullpunkt nasjonalt	Nasjonale mål	Status nasjonalt
Fullført og bestått etter 5 år	69 % (2004-kullet)	75 % i 2015 (2010-kullet)	70 % 2005-kullet
Overgang fra Vg1 til Vg2	83,8 % (2010)	+ 2 % poeng i 2013	84,9 % (2011 - foreløpig)
Overgang fra Vg2 til Vg3/lære	79,9 % (2010)	+ 2 % poeng i 2013	79,9 % (2011 - foreløpig)
Overgang fra Vg3 til studie-/yrkeskompetanse eller lære	70,8 % (2010)	+ 2 % poeng i 2013	70,8 % (2010)

Kilde: Utdanningsdirektoratet

Andelen som fullfører og består innen fem år har ligget stabilt mellom 67 og 70 prosent siden 1999. På bakgrunn av tallene som var tilgjengelige i 2010 (2004-kullet) satt Ny GIV et mål om å øke andelen som fullfører og består med seks prosentpoeng – til 75 prosent – for 2010-kullet

som måles i 2015. Statistikken for dette kullet vil være klar i 2016. Fra 2004-kullet til 2005-kullet økte andelen som fullførte og besto med ett prosentpoeng til 70 prosent.

Andelen elever i Vg1 som fortsetter i videregående opplæring på et høyere trinn (Vg2, Vg3 eller læreplass), har økt siden overgangene i 2007. På bakgrunn av overgangene i 2010 satt Ny GIV et mål om å øke andelen elever med overgang fra Vg1 med to prosentpoeng innen 2013. Foreløpige tall for overgangen i 2011 viser en økning på 1,1 prosentpoeng sammenlignet med overgangene i 2010. Økningen er større enn den stipulerte økningen som må til for å nå målet innen 2013, men erfaringer viser at de foreløpige tallene for overgang fra Vg1 kan ligge noe høyere enn de endelige tallene. En økning på 1,1 prosentpoeng betyr at 700-800 flere elever i Vg1 fortsatte i Vg2 eller høyere i 2011 enn i 2010.

Andelen elever i Vg2 som fortsetter i videregående opplæring på et høyere trinn (Vg3 eller læreplass) har variert med kun 1,4 prosentpoeng fra 2007 til 2010. På bakgrunn av overgangene i 2010 satt Ny GIV et mål om å øke andelen elever med overgang fra Vg2 med to prosentpoeng innen 2013. Foreløpige tall for overgangen i 2011 viser at det ikke er noen endring i tallet fra overgangen i 2010. Utviklingen er altså mindre enn den stipulerte økningen som må til for å nå målet innen 2013. Erfaringer viser at de foreløpige tallene for overgang fra Vg2 kan ligge noe lavere enn de endelige tallene.

Andelen elever i Vg3 som fullfører og består med vitnemål eller fag- og svennebrev økte fra 2007 til 2009. I 2010 snudde trenden, og andelen som fullfører og består er nesten tilbake på 2007-nivået – rett i overkant av 70 prosent. På bakgrunn av overgangen i 2010 satt Ny GIV et mål om å øke andelen med overgang fra Vg3 med to prosentpoeng innen 2013.

4.2.4 Kompetanseheving av fylkeskommunene

Innføringen av indikatorsettet avdekket at fylkeskommunene hadde behov for kompetanseheving. Fylkeskommunenes behov for kompetanseheving kan i hovedtrekk deles inn i to hovedområder - behov for mer kunnskap om indikatorene og behov for mer kunnskap om hvordan indikatorene kan brukes.

Fylkeskommunenes behov for økt kunnskap om indikatorene henger sammen med oppfordringen om å sette fylkeskommunale mål for økt andel som fullfører og består og økt andel med overgang mellom trinnene i videregående opplæring. Utfordringen var å sette fylkeskommunale mål på indikatorer som de ikke visste grunnlaget og beregningsmåten til.

For å imøtekomme behovet for mer informasjon om indikatorene ga vi tilbud om kompetanseheving til alle fylkeskommuner. Av kapasitetshensyn ble fylkeskommunene oppfordret til å gå sammen to og to, og fra 19. september 2011 til 18. april 2012 har 16 fylkeskommuner fått kompetanseheving (Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal og Nordland er de tre fylkeskommunene som ikke har takket ja).

Kompetansehevingen har tatt for seg spørsmålene:

- Hvordan forstå indikatorene?
- Hvordan forstå de nasjonale målene?
- Hvilke datakilder brukes?
- Hvordan beregnes indikatorene?
- Hvilke kvalitetsutfordringer har vi?

Fylkeskommunenes ønske om mer kompetanseheving på hvordan indikatorene kan brukes henger også delvis sammen med oppfordringen om å sette fylkeskommunale mål siden vedtak om mål ofte inngår i budsjettarbeidet. Det viste seg raskt at denne øvelsen, som ligner et mål- og resultatstyringssystem, var en utfordring for fylkeskommunene. Relaterte problemstillinger innen et slikt system er å fylle målene med tiltak og det å omsette Ny GIV indikatorene til styrbare mål for skolene og fagopplæringskontorene.

Der hvor fylkeskommunene har behov for bistand til å bruke tilgjengelig informasjon som statistikk og indikatorer i egen kvalitetsutvikling, er det Utdanningsdirektoratet som er kontaktpunkt. Utdanningsdirektoratet har allerede etablert en rekke verktøy som støtter utvikling av kvalitet i opplæringen. Denne typen kompetanseheving legges med andre ord utenfor rammene til gjennomføringsbarometeret.

4.2.5 Dokumentasjon

Kompetansehevingen av fylkeskommunene og andre presentasjoner av prosjektet og indikatorene har avdekket et stort behov for mer detaljert informasjon om indikatorene – spesielt datagrunnlag og hvordan indikatorene beregnes. Fylkeskommunene har behov for denne informasjonen i sitt kvalitetssikringsarbeid og for å vurdere utvikling over tid og forskjeller mellom skoler.

Vi har kartlagt informasjonsbehovet, og vi arbeider videre med å gjøre rede for problemstillingene. Det er viktig å få avklart disse problemstillingene slik at vi unngår unødvendige diskusjoner om indikatorene. Dokumentasjonen vi fremskaffer vil publiseres som vedlegg til Gjennomføringsbarometeret, og informasjonen vil også integreres i Skoleporten.

4.2.6 Publisering av resultater - indikatorrapport og Skoleporten

Som nevnt innledningsvis publiseres egnede indikatorer i Skoleporten. Det kan imidlertid ta litt tid fra en beslutning om å publisere en indikator i Skoleporten, til den er å finne i Skoleporten. Dette henger både sammen med de spesifiseringer som må gjøres før data bestilles, tiden det tar å ekspedere bestillingen og tid til kontroller før publisering. Så langt er tre nye indikatorer publisert i Skoleporten – overganger i videregående opplæring, slutta og frafall. I tillegg vil indikatoren gjennomføring inneholde mer informasjon ved neste publisering.

Siden det kan ta lang tid å få indikatorene i Skoleporten og siden ikke all statistikk er egnet for publisering i Skoleporten, vil vi i prosjektperioden publisere indikatorer og aktuell statistikk i en egen indikatorrapport for Ny GIV – Gjennomføringsbarometeret. Barometeret inneholder både informasjon hentet fra indikatorene i Skoleporten og annen relevant statistikk. Statistikken i barometeret er på nasjonalt og fylkeskommunalt nivå, mens enkelte indikatorer er publisert på skolenivå i Skoleporten.

4.3 Oppsummering og resultater

Midtveis i prosjektperioden er det ikke mulig ut fra statistikken å si noe om måloppnåelsen i prosjektet. Vi kan imidlertid si noe om hvordan det går med Gjennomføringsbarometeret som prosjekt.

Forsterkingen av indikatorutviklingen kan sies å være vellykket. Antallet indikatorer om gjennomføring i Skoleporten har økt fra en til fire og vi har etablert et sett med totalt 13 indikatorer som skal følges i prosjektperioden. I tillegg arbeider vi med noen flere indikatorer som skal inkluderes i indikatorsettet dersom de innfrir kravene til kvalitet.

Selv om kompetansehevingen som prosjektet har gitt fylkeskommunene (og andre) har tatt en del ressurser fra andre deler av prosjektet (indikatorutvikling), har det vært en god investering av tidsbruk. Vi har bare fått positive tilbakemeldinger på det opplegget som vi har kjørt, og vi er i gang med å bearbeide innspillene og spørsmålene fra kompetansehevingene.

5 LOVGRUNNLAGET

Aktuelle juridiske problemstillinger er reist både i Overgangsprosjektet og Oppfølgingsprosjektet. Dette redegjøres det nærmere for under.

Overgangsprosjektet innebærer tiltak både i siste del av grunnskolen, i overgangen til videregående opplæring og i Vg1 og Vg2. Overgangsprosjektets målgruppe er de ti prosent svakest presterende elevene i kommunen halvveis i 10. årstrinn. Elevene skal blant annet få grunnleggende lese-, skrive- og regneopplæring siste semester av ungdomstrinnet. Den grunnleggende lese-, skrive- og regneopplæringen (intensivopplæringen) vil gjennomføres på ulikt vis i kommunene. Noen måter å organisere intensivopplæringen på kan medføre behov for et større handlingsrom enn hva gjeldende regelverk åpner for. Departementet la derfor til rette for et sentralt initiert forsøk i henhold til opplæringsloven § 1-4, som gav mulighet til å gjøre avvik fra enkelte bestemmelser i opplæringslov med forskrifter. Kommunen skulle selv vurdere om den planlagte intensivopplæringen skulle gjennomføres innenfor rammene av regelverket eller om det skulle søkes om forsøksvirksomhet.

Etter departementets syn er det reglene om gruppeorganisering i opplæringsloven § 8-2 og Læreplanverket for Kunnskapsløftets fag- og timefordeling og læreplaner for fag det vil kunne bli behov for å avvike i forbindelse med intensivopplæringen. Forsøket innebærer derfor at følgende bestemmelser i lov og forskrift kan fravikes:

- opplæringsloven § 8-2 første ledd annet og tredje punktum, om organisering av elever i grupper,
- forskrift til opplæringsloven § 1-1 første punktum, om at opplæringen i grunnskolen skal være i samsvar med Læreplanverket for Kunnskapsløftet. Avvik fra læreplanverket kan gjøres fra:
  - fag- og timefordelingen
  - læreplaner for fag

5.1 Nærmere om de mulige avvikene fra regelverket

5.1.1 Organisering i grupper

Ifølge opplæringsloven § 8-2 første ledd første punktum skal elevene deles i klasser eller basisgrupper som skal ivareta behovet for sosial tilhørighet. Bestemmelsens andre punktum åpner for at elevene etter behov kan deles i andre grupper for deler av opplæringen. Videre er det i tredje punktum en begrensning ved at organiseringen til vanlig ikke skal skje etter faglig nivå, kjønn eller etnisk tilhørighet. I forsøket gis det anledning til å fravike begrensningene som ligger i andre og tredje punktum i § 8-2 første ledd, slik at elevene i intensivopplæringen kan organiseres på andre måter, for eksempel på bakgrunn av faglig nivå. Forsøket innebærer ikke unntak fra § 8-2 første ledd første punktum; eleven skal være tilknyttet klassen/basisgruppen og ha sosial tilhørighet der.

5.1.2 Fag- og timefordelingen

I fag- og timefordelingen i Læreplanverket for Kunnskapsløftet er det fastsatt hvor mange timer eleven har krav på opplæring i de ulike fagene. Forsøket gir anledning til at den fastsatte timetallsreguleringen kan fravikes for elevene som mottar intensivopplæring. Det bør i størst mulig grad unngås at timer omdisponeres på en slik måte at eleven mister store deler av

undervisningen i et fag. Hvis timer omdisponeres, er det viktig at skolen på forhånd vurderer hvilke konsekvenser dette kan få for faglærers grunnlag for å sette standpunkt karakter i fag eleven får færre timer i, jf. forskrift til opplæringsloven §§ 3-3 og 3-18.

5.1.3 Læreplanene for fag

Læreplanene for fag er del av Læreplanverket for Kunnskapsløftet. Forsøket åpner for at det kan gjøres unntak fra kompetansemål i læreplanene for fag, i den grad det anses forsvarlig og nødvendig for å gi en god intensivopplæring. Etter departementets syn skal kompetansemål i fag kun fravikes i særskilte tilfeller, og det må bygge på en vurdering om at det er til det beste for elevens opplæring totalt sett. Unntak fra kompetansemål i læreplanen for et fag vil kunne føre til at det ikke er grunnlag for å sette standpunkt karakter i faget, jf. forskrift til opplæringsloven §§ 3-3 og 3-18. Eleven vil følgelig få "ikke vurderingsgrunnlag" (IV) i faget på vitnemålet. Forsøket innebærer ikke fritak fra vurdering med karakter for disse tilfellene, og IV i fag vil telle med i beregningsgrunnlaget for opptak til videregående opplæring. Elev og foreldre må informeres om konsekvenser av å velge bort kompetansemål i fag, og må gi særskilt samtykke til dette på forhånd.

Dersom eleven, som følge av avvik fra læreplanen i et fag, ikke har vurderingsgrunnlag i faget, skal hun/han ikke trekkes ut til sentralt eller lokalt gitt eksamen i dette faget. Avvik fra læreplanen i faget vil følgelig også innebære avvik fra eksamensordningen slik denne er fastsatt i læreplanen for faget. Eleven skal trekkes ut til eksamen i andre fag slik det framgår av forskrift til opplæringsloven §§ 3-25 flg.

Deltakelse i forsøket om intensivopplæring krever samtykke fra både eleven selv og foreldrene. Samtykket skal være frivillig og alle parter må være godt informert om forutsetningene for forsøket og aktuelle konsekvenser av deltakelse. I en samtykkeerklæring må innholdet i intensivopplæringen, dens varighet og omfang, organiseringen og eventuelle avvik fra læreplaner for fag framgå. Dersom opplysninger om elever som deltar i forsøket skal kunne overføres til fylkeskommunen, må elev og foreldre samtykke til dette.

5.2 Planlagte løp mot grunnkompetanse

Det er reist spørsmål om i hvilken grad fylkeskommunene har adgang til å tilby ungdom planlagte løp mot grunnkompetanse som en del av videregående opplæring etter opplæringsloven.

5.2.1 Gjeldende regelverk

Etter opplæringsloven § 3-3 skal videregående opplæring føre frem til enten studiekompetanse, yrkeskompetanse eller grunnkompetanse. *Grunnkompetanse* er en fellesbetegnelse for kompetanse som ikke utgjør full studie- eller yrkeskompetanse.

Videregående opplæring som gis etter opplæringsloven skal være i samsvar med Læreplanverket for Kunnskapsløftet og den fastsatte tilbudsstrukturen, jf. forskrift til opplæringsloven § 1-3. Elevene skal få opplæring etter gjeldende læreplaner for det aktuelle utdanningsprogrammet, og etter gjeldende fag- og timefordeling. Dette tolkes slik at tilbud om videregående opplæring etter opplæringsloven *ikke kan* avvike fra fastsatte læreplaner og

fastsatt fag- og timefordeling, med mindre det foreligger særlig hjemmel for dette i lov og forskrift.

Etter en slik forståelse kan læreplanene og/eller fag- og timefordelingen bare fravikes i følgende tilfeller:

- ved opplæring etter lærekandidatordningen
- ved videregående opplæring spesielt organisert for voksne (§ 4A)
- i spesialundervisning, etter sakkyndig vurdering og enkeltvedtak

Lærekandidatordningen innebærer at en lærekandidat tegner opplæringskontrakt med en bedrift med sikte på en mindre omfattende prøve enn fag- eller svenneprøven, jf. opplæringsloven § 4-1. Etter samtykke fra fylkeskommunen kan denne kontrakten endres til en vanlig lærekontrakt dersom det underveis i opplæringen viser seg at lærekandidaten likevel kan ha fag-/svennebrev som mål, jf. § 4-6. Det pågår nå også forsøk med praksisbrev som en del av lærekandidatordningen. Dette er et toårig løp hvor opplæring hovedsakelig skjer i bedrift. Praksisbrevet er ment som en mer praksisbasert opplæring for de som (i første omgang) tar sikte på grunnkompetanse, men kan også brukes som grunnlag for videre opplæring til fullt fag-/svennebrev.

Ved *videregående opplæring spesielt organisert for voksne* etter opplæringsloven kapittel 4A skal opplæringen være tilpasset behovet til den enkelte, § 4A-3. Dette åpner for avvik fra fastsatte læreplaner og fastsatt fag- og timefordeling. Det kan for eksempel tilrettelegges komprimerte løp og det er mulig å få opplæring i grunnleggende ferdigheter selv om man ikke ønsker å ta hele fag i den ordinære strukturen. Det følger av § 3-1 tiende ledd at også ungdom med rett til videregående opplæring, etter søknad og når det foreligger særlige grunner, kan få opplæring etter § 4A-3. Eksempler på særlige grunner kan være vedkommendes alder, at søker er i arbeid og derfor har vanskelig for å gjennomføre opplæring etter ungdomsretten, eller at søker av andre årsaker har behov for et mer tilpasset opplegg, jf. Ot.prp.nr.40 (2007-2008). Unge som velger et slikt tilbud, vil få opplæring etter reglene for videregående opplæring organisert for voksne. Det betyr blant annet at de mister retten til spesialundervisning og skyss. Det er derfor forutsatt at hovedregelen for unge er opplæring etter ungdomsretten, og at unge som velger opplæring etter § 4A-3 må bli informert om konsekvensene av valget.

Retten til *spesialundervisning* foreligger der eleven ikke kan få et tilfredsstillende utbytte av opplæringen, jf. § 5-1. Før det fattes vedtak om spesialundervisning må det foreligge en sakkyndig vurdering. Vurderingen må blant annet ta stilling til elevens lærevansker, hva som er realistiske opplæringsmål og om eleven kan få hjelp innenfor det ordinære opplæringsstilbudet, jf. § 5-3. Ved vedtak om spesialundervisning skal det også tas utgangspunkt i de fastsatte læreplanene og elevene skal som hovedregel ikke tas ut av den ordinære klassen, jf. § 5-5. Gruppeinndeling som utgjør unntak fra dette må være basert på en konkret faglig vurdering. Elever i videregående som har rett til spesialundervisning, har også rett til opplæring i inntil to år ekstra dersom det er nødvendig i forhold til opplæringsmålene, jf. § 3-1 femte ledd.

5.2.2 Forsøk med praksisbrev

I tillegg til dette er det gjort forsøk med *praksisbrev*. Kunnskapsdepartementet nedsatte i januar 2006 en arbeidsgruppe som skulle vurdere tiltak for å bedre gjennomføringen i videregående opplæring. Utgangspunkt for oppdraget var et betydelig og vedvarende frafall i videregående opplæring og hvor gjennomføringen er særlig lav på yrkesfaglige retninger. Et av tiltakene som

arbeidsgruppen foreslo var å utvikle et organisert, praksisbasert toårig løp som etter fullført opplæring skal gi en sluttvurdering i form av et såkalt praksisbrev. Ordningen skal være en videreutvikling av lære kandidatordningen. Forslaget innebærer at elever som har svake forutsetninger for å gjennomføre videregående opplæring med dagens krav, får mulighet til å skaffe seg formalisert kompetanse på et lavere nivå. Forsøket startet opp i tre fag i Oslo, Rogaland og Vestfold høsten 2007 og ble utvidet til flere fag og fylker høsten 2008.

Opplæring til praksisbrev er en forsøksordning innenfor videregående opplæring. Ordningen innebærer en særlig tilrettelegging av opplæringen med utgangspunkt i gjeldende læreplaner. Det spesielle med ordningen er at den tilrettelegger opplæringen med vekt på praktisk opplæring de første årene og gir en mulighet til å avlegge en prøve etter to års opplæring. Etter disse to årene skal kandidaten kunne oppnå og få dokumentert en yrkeskompetanse som arbeidslivet vil kunne nyttegjøre seg. Kandidaten skal etter denne prøven kunne fortsette opplæringen og oppnå full kompetanse innen faget i løpet av ordinær opplæringstid i videregående opplæring. Ordningen er i utgangspunktet åpen for alle, men er særlig rettet mot de som etter avsluttet grunnskole ønsker en mer praktisk opplæring og vil kunne ha nytte av å arbeide mot et nærmere mål enn fagbrev etter fire års opplæring.

Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU) har evaluert forsøket. Sluttrapporten fra NIFU viser at elever som stod i fare for å falle fra videregående opplæring gjennomfører forsøket med praksisbrevet. Flertallet av forsøksdeltakerne sikter seg også videre mot ordinært fagbrev. Dersom ordningen skal videreføres som en permanent ordning kreves lovendring. Forsøket er forlenget til 1. august 2016.

5.3 Taushetsplikt

Taushetsplikten er i hovedsak begrunnet i hensynet til personlig integritet og personvern og hensynet til tillitsforholdet mellom den enkelte og det offentlige. Hensynet til personlig integritet og personvern tilsier at den enkelte bør være beskyttet mot unødig spredning av personlige opplysninger. For at ulike hjelpetjenester skal kunne utføre sine oppgaver overfor den enkelte, er det dessuten viktig at det eksisterer et tillitsforhold mellom den enkelte og hjelpetjenesten. Et slikt tillitsforhold er en forutsetning for åpenhet, dialog og samarbeid.

Oppfølgingsprosjektet bygger på et tverretattlig og faglig samarbeid om en samlet og helhetlig bruk av virkemidler overfor felles målgruppe og felles mål. Oppfølgingstjenesten skal ha kontakt med alle unge som ikke er i videregående opplæring eller arbeid fra og med avsluttet grunnskole, til og med fylte 21 år,

NAV på sin side forholder seg til dem som ved egen aktivitet registrerer seg hos NAV. For at disse etatene skal kunne samarbeide i Oppfølgingsprosjektet, er det behov for å utveksle informasjon om ungdommen etatene i mellom. Dette kan være taushetsbelagte opplysninger. Der et samarbeid er vanskelig å få til på grunn av taushetsplikt vil dette kunne avhjelpes ved å innhente samtykke fra ungdom som følges opp i Overgangsprosjektet.

KILDER OG DOKUMENTASJON SOM ER RELEVANTE FOR NY GIV

- Invitasjonsbrev til kommunene og fylkeskommunene:
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/kampanjer/ny-giv/dokumenter/ny-giv-partnerskap-for-okt-gjennomforing.html?id=635362>
- Evaluering av kompetanseheving OT/NAV: <http://www.udir.no/Spesielt-for/Radgivere1/Positiv-evaluering-av-Ny-GIV-/>
- Evaluering av praksisbrevordningen:
<http://www.udir.no/Tilstand/Forskning/Forskningsrapporter/NIFU/Vellykket-forsok-med-praksisbrev/>
- Gjennomføringsbarometeret: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/kampanjer/ny-giv/statistikk-og-indikatorer.html?id=632139>
- Samfunnskontrakt for flere læreplassar:
http://www.regjeringen.no/upload/KD/Vedlegg/Vgo/Samfunnskontrakt_for_flere_laereplasser_2012_2015.pdf
- Meld. St. 22 (2010-2011), *Motivasjon – Mestring – Muligheter.*:
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dok/regpubl/stmeld/2010-2011/meld-st-22-2010-2011.html?id=641251>
- Meld. St. 11 (2008-2009) *Læreren – rollen og utdanningen.*:
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dok/regpubl/stmeld/2008-2009/stmeld-nr-11-2008-2009.html?id=544920>
- Sletten, Mira Aaboen; Bakken, Anders og Haakestad, Hedda (2011): *Ny start med Ny GIV? Kartlegging av intensivopplæringen i regi av Ny GIV-prosjektet skoleåret 2010/11.* Rapport nr. 23/11, NOVA – Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring. Tilgjengelig på nett: <http://nova.no/id/24598>